

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

**IFRS-STANDARDIMUUTOKSEN VAIKUTUSARVIOINTI:
CASE IFRS 9**

Yrityksen taloustiede, laskentatoimi

Ohjaaja: Petri Vehmanen

Toukokuu 2014

Mikael Keskimaula

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto	Johtamiskorkeakoulu; yrityksen laskentatoimi
Tekijä:	KESKIMAUOLA MIKAEL
Tutkielman nimi:	IFRS-standardimuutoksen vaikutusarviointi: Case IFRS 9
Pro gradu -tutkielma	60 sivua
Aika:	Toukokuu 2014
Avainsanat:	IFRS 9, standardimuutos, vaikutusarviointi, IASB

Tutkielman tarkoituksena on luoda käsitys kansainvälisten IFRS -tilinpäätösstandardien asettamisprosessin yhteydessä tehtävästä vaikutusarviointista ja rakentaa arviointimalli, jonka pohjalta voidaan arvioida taloudellisen raportoinnin standardimuutoksen merkityksellisiä kustannuksia tutkielman kohdeyrityksen kannalta.

Tutkielman lähtökohtana on IFRS -standardinasettamisprosessin tarkastelu raportoivan yhteisön näkökulmasta. Tarkastelun kohteena tutkielmassa on Kansainvälisen tilinpäätösstandardilautakunnan IASB:n ja European Financial Reporting Advisory Group:n (EFRAG) standardimuutoksen formaalit vaikutusarviointiprosessit. Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan talouden sääntelyn selittäviä teorioita ja arvioidaan standardinasettajan ja sääntelyviranomaisen standardimuutoksien vaikutusarviointiprosessien toimivuutta yksittäisen raportoivan yhteisön näkökulmasta. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan myös mahdollisia lähestymistapoja sääntelyn vaikutuksien arvioimiseksi. Standardinasettajan olemassa olevan arviointiprosessin ja muiden standardimuutoksen vaikutuksien arvioimisen lähestymistapojen pohjalta rakennetaan tutkielman arviointimalli.

Tutkielmassa rakennettua standardimuutoksen merkityksellisten kustannusten arviointimallia sovelletaan tutkielman kohdeyrityksen raportointiin käyttäen tutkittavana standardimuutoksena IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardin muutosta IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardiksi. Kehitetyn mallin avulla arvioidaan kohdeyhteisössä standardimuutoksen uusien informaatiovelvoitteiden ja niiden vaatimien toimien suhteellinen taloudellinen merkittävyys, kustannusten luonne ja välittömien kustannusten merkittävyys kvalitatiivisella asteikolla. Tutkielman tulosten perusteella standardimuutos aiheuttaa kohdeyrityksen näkökulmasta kokonaisuudessaan rajallisia kertaluonteisia ja jatkuvia kustannuksia, muutoksien taloudellisen merkityksen riippuessa tarkastelun kohteena olevista uusista informaatiovelvoitteista. Tuloksissa huomionarvoista on se, että IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi on kehitetty yksinkertaistamaan raportointia ja alentamaan rahoitusinstrumenttien taloudellisen raportoinnin kustannuksia mutta tutkielman tulosten perusteella standardimuutos aiheuttaa lisää jatkuvia raportoinnin kustannuksia. Lisäksi tutkielman kohdeyritys toimii muulla kuin rahoitus- tai vakuutusallalla, joilla toimivilla yrityksillä on taseessa huomattavasti enemmän ja monimutkaisempia rahoitusinstrumentteja kuin tutkielman kohdeyrityksellä. Standardinasettajan arviointiprosessin tarkastelun perusteella formaalissa standardien arviointiprosessissa eri sidosryhmien ja erityisesti raportoivien yhteisöjen osallistumista tulisi pyrkiä kehittämään.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	5
1.1 Aiheen esittely.....	5
1.2 Tutkielman tavoite.....	7
1.3 Metodologia ja menetelmät.....	9
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	12
2.1 Teoriat sääntelystä pääomamarkkinoilla.....	12
2.2 Taloudellisen raportoinnin standardien vaikutusanalyysien tausta.....	14
2.3 IASB:n standardien arviointiprosessi.....	15
2.4 EFRAG:n standardien arviointiprosessi.....	20
2.5 Standardimuutoksen aiheuttamien kustannusten ja hyötyjen analysointi.....	24
2.6 Lähestymistapoja kustannusten ja hyötyjen arvioimiseksi.....	26
2.7 Standardimuutoksen merkityksellisten kustannusten arviointimalli.....	29
3. CASE IFRS 9.....	32
3.1 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu ja arvostaminen.....	32
3.1.1 Liiketoimintamallitesti ja kassavirtojen luonnetesti.....	32
3.1.2 Käyvän arvon optio.....	35
3.1.3 Oman pääoman ehtoisten instrumenttien kirjanpitokäsittely.....	38
3.2 Arvon alentumiset.....	40
3.2.1 Lähestymistavan muutos.....	40
3.2.2 Arvon alentumismallit.....	42
3.2.3 Luottotappioiden määrittäminen.....	44
3.3 Suojauslaskenta.....	47
3.3.1 Suojauslaskennan tausta.....	47
3.3.2 Suojauslaskennan uudet tehokkuusvaatimukset.....	47
3.3.3 Suojauslaskennan liitetietovaatimukset.....	50
4. TULOKSET.....	52
4.1 Luokittelun ja arvostamisen muutoksien kustannukset.....	53

4.2 Arvonalentumismallin muutoksen kustannukset.....	54
4.3 Suojauslaskennan muutoksien kustannukset.....	56
5. POHDINTA.....	59
5.1 Standardimuutoksen kustannuksiin vaikuttaminen.....	59
5.2 Sidosryhmien konsultoinnin laajentaminen.....	60
5.3 Kustannusten arviointimallin toimivuus.....	62
6. LOPUKSI.....	63
LÄHDELUETTELO.....	65

1. JOHDANTO

1.1 Aiheen esittely

Yrityksen tilivelvollisuus muodostaa laskentatoimen rekisteröinti- ja raportointijärjestelmien yhteiskunnallisen ja organisatorisen olemassaolon oikeutuksen ja selkärangan. Yrityksen velvollisuutena on pitää tiliä toimista, joista se on vastuussa ja raportoida sille taholle, jolla on oikeus saada tietoa arvioidakseen tilivelvollisen toimintaa. (Ijiri 1975, 32). Yrityksen tilivelvollisuutta normitetaan Suomessa useilla laeilla, kuten kirjanpitolaki (30.12.1997/1336), kirjanpitoasetus (30.12.1997/1339) ja osakeyhtiölaki (21.7.2006/624). Jokaisella maalla on omat säännöt, filosofiat ja tavoitteet, joiden tavoitteena on suojata ja hallita kansallisia resursseja, ja nämä säännöt lopulta vaikuttavat kunkin maan laskentatoimen järjestelmään (Riahi-Belkaoui 2004, 17).

Maakohtaiset raportointistandardit vaikeuttavat monikansallisten yritysten taloudellista raportointia, ja vastatakseen tähän ongelmaan kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja laativa komitea International Accounting Standards Committee (IASC) aloitti kansainvälisten standardien kehittämisen vuonna 1973 (Moussa 89, 2010). Tarve harmonisoinnille syntyi talouden globalisaation kasvusta sekä monikansallisten yritysten määrän ja kansainvälisen sijoitustoiminnan kasvusta (Moussa 91, 2010). Tilinpäätösraportoinnin kansainvälisellä harmonisoinnilla on useita esteitä, kuten verotusjärjestelmät, jotka vaihtelevat laajasti maiden välillä (Seidler 1981, 41). Tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin vaikuttavat myös maiden poliittiset ja taloudelliset tavoitteet, ja koska yhden poliittisen tai taloudellisen järjestelmän käyttöönottamisesta on vähän toivoa, voidaan odottaa, että erilaiset järjestelmät toimivat jatkossakin kansainvälisen harmonisoinnin esteenä (Riahi-Belkaoui 2004, 18).

Harmonisoinnin esteistä huolimatta Kansainvälisen tilinpäätösstandardilautakunnan IASB:n (International Accounting Standards Board) asettamat IFRS -standardit (International Financial Reporting Standards) on otettu käyttöön jo 122 maassa (IFRS -säätiön WWW-sivusto). Useat organisaatiot, kuten maailmanpankki ja kansainvälinen valuuttarahasto, tukevat julkisesti globaaleja raportointistandardeja (IFRS -säätiön WWW-sivusto). Kasvava keskinäinen riippuvuus kansainvälisestä kaupasta ja

pääomien virrasta on merkittävä argumentti kansainvälisten tilinpäätösstandardien puolesta (Riahi-Belkaoui 2004, 18). Suomessa kansallisen sääntelyn lisäksi julkisesti noteerattujen yhteisöjen raportointia normitetaan kansainvälisellä sääntelyllä. Julkisesti noteerattujen yhteisöjen on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (N:o 1606/2002/EY) mukaisesti laadittava konsolidoidut tilinpäätöksensä IFRS -standardien mukaan.

Argumentit tilinpäätösraportoinnin kansainvälisen harmonisoinnin puolesta ovat vakuuttavat (Tarca 1, 2012) mutta harmonisoinnin mukanaan tuoma sääntelyn määrän merkittävä kasvu nostaa esiin kysymyksen, otetaanko sääntelyn asettamisessa tarpeeksi huomioon se, mitä vaikutuksia sääntelyllä on raportoivalle yhteisölle? Taloudellinen raportointi on kiistatta yksi raskaimmin säännellyistä liiketoiminnan alueista (Bertomeu ja Cheynel 790, 2013). Taloudellisen raportoinnin ylistandardoitumisesta on julkaistu useita akateemisia artikkeleita 1980 -luvulla (ks. muun muassa Hepp & Rae 1982, Thompson 1983, Knutson & Wichmann 1985). Ainoa ylisääntelemisen ongelma ei ole IFRS -normiston vaatiman informaation tuottamisen kustannukset vaan informaation liiallinen määrä, joka on tärkeä huomioitava asia, koska se vaikuttaa informaation etsimisen strategiaan ja sitä kautta päätöksien lopputuloksiin (Morunga & Bradbury 2012, 47). Kansainvälisen taloudellisen raportoinnin sääntelyn lisääntymistä heijastaa se, että vuonna 1987 IAS-standardit julkaisu sisälsi yhteensä 349 sivua, kun vuonna 2001 IAS-standardit julkaisu tulkintoineen sisälsi 1528 sivua. Vuonna 2014 IAS-standardeja on Euroopan unionin alueella voimassa yhteensä 41 ja IFRS-standardeja yhteensä 8 (N:o 1126/2008 EY). Uusin vuoden 2013 IFRS-standardit julkaisu, joka esittää voimassa olevat standardit, niiden tulkinnat ja esittämisohjeistuksen, sisältää jo yhteensä 3744 sivua.

Kansainväliset tilinpäätösstandardit muuttuvat jatkuvasti, kun vanhoja standardeja muutetaan tai niitä korvataan uusilla standardeilla. IAS 39 Rahoitusinstrumentit -standardin korvaavaa IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardia on valmisteltu kolmessa vaiheessa, joista on vuodesta 2008 alkaen julkaistu yhteensä viisi standardiluonnosta ja kolme uudistettua standardia (IFRS 9: 2009, 2010, 2013, IFRS-säätiö WWW-sivusto). Muutokset taloudellisessa raportoinnissa eivät ole ilmaisia yrityksille ja standardimuutokset, jotka lisäävät informaatiovelvoitteita tai vaativat yrityksiä muuttamaan kirjanpidon menetelmiä, lisäävät kirjanpidon kustannuksia (Watts & Zimmerman 116, 1978). Muutoksilla on välittömiä ja välillisiä kustannuksia yrityksille. Välittömät

kustannukset sisältävät raporttien laatimisen, varmentamisen ja jakelun kustannukset. (Hail 359, 2010). Välilliset kustannukset syntyvät, kun muut tahot, kuten kilpailijat, voivat käyttää hyväkseen markkinaosapuolien tietoja (Verrecchia 181, 1983).

Standardinasettajat, kuten IASB ja FASB (Financial Accounting Standards Board) arvioivat standardimuutoksien vaikutuksia ennen standardien asettamista (IASB Due Process Handbook 2013, FASB Rules of Procedure 2013). Euroopan unionilla on lisäksi monivaiheinen prosessi IASB asettamien standardien uudelleenarvioimiseksi ennen standardin vahvistamista osaksi unionin sääntelyä (Euroopan komission WWW-sivusto). Eri tahot tekevät vaikutusanalyysjä kuitenkin omista näkökulmistaan. Standardinasettajat, IASB ja FASB, arvioivat standardeja sijoittajien näkökulmasta, ja niiden mukaan tilinpäätösinformaation tavoitteena on avustaa sijoittajia informoitujen päätösten teossa (IASB käsitteellinen viitekehys OB2:2010, FASB käsitteellinen viitekehys S2:2006). Euroopan komission vaikutusanalyysien taustalla on taas Euroopan unionin etujen valvonta. Euroopan komission päätöksenteossa vaikutusarviointit toimivat poliittisen päätöksenteon tukena ja ne perustuvat Euroopan komission asetukseen n:o 1606/2002, joka säätelee kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamista Euroopan unionissa.

Arviointiprosesseja tarkasteltaessa esiin nousee kysymys, ovatko toistuvat standardimuutokset perusteltuja raportoivan yhteisön näkökulmasta? Standardimuutokset aiheuttavat kustannuksia raportoiville yhteisöille, mitkä lopulta koituvat osakkeenomistajien maksettavaksi (Schipper 2010). Kiinnostuksen kohteena tutkielmassa on, miten standardinasettajat arvioivat asettamiensa standardien kustannuksia, ja miten arvioinneissa otetaan huomioon kustannukset raportoivalle yhteisölle.

1.2 Tutkielman tavoite

Eri tahot, kuten IASB ja FASB, nojaavat olemassa oleviin arviointiprosesseihinsa ehdotettujen IFRS-standardimuutoksien vaikutuksien arvioimisessa (IASB Due Process Handbook 2013, FASB Rules of Procedure 2013). Pulmana on, että arviointiprosessit perustuvat tahojen omiin näkemyksiin standardien vaikutuksista. Eri organisaatioiden

laajan vaikutuksien analysoinnin jälkeen olisi kohtuullista olettaa, että niillä on kattava ymmärrys standardien vaikutuksista päätöksentekonsa tueksi (Abela ja Mora 154, 2012). Laaja vastustus tiettyjä IFRS-standardeja kohtaan, kuten IAS 39 Rahoitusinstrumentit (Glaum ja Klöcker 2011, Larson 208, 2007), kuitenkin osoittaa, että arviointiprosessit eivät ole kaikilta osin onnistuneet ottamaan huomioon standardimuutoksen merkityksellisiä vaikutuksia eri sidosryhmille. Finanssikriisin huipulla vuonna 2008 IASB joutui poliittisen painostuksen vuoksi muuttamaan rahoitusinstrumenttien arvostamisen periaatteita normaalin standardinasettamisprosessinsa ohi (Bischof, Bruggemann ja Daske 2010).

Standardinasettajien arviointiprosesseja on kritisoitu eri sidosryhmien eriarvoisesta osallistumisesta prosesseihin (Dewing ja Russell 2004, Walton 2004, Bolton 2005, Schaub 2005, Larson 2007, Jorissenin et al. 2013). Paradoksaalisesti tilinpäätösinformaation käyttäjät osallistuvat minimaalisesti standardien arviointiprosesseihin, vaikka tilinpäätösstandardien tavoitteena on auttaa tilinpäätösinformaation käyttäjiä informoitujen päätösten teossa (Durocher 30, 2007). Analysoitaessa taloudellisen raportoinnin standardien vaikutuksia, standardinasettajien arviointiprosessien tuloksista on tehtävä varovaisia johtopäätöksiä (Abela ja Mora 154, 2012).

Tutkielman tavoitteena on rakentaa arviointimalli, jonka pohjalta voidaan arvioida standardimuutoksen merkityksellisiä kustannuksia tutkielman kohdeyrityksen kannalta. Kansainvälisten raportointistandardien muutokset aiheuttavat merkittäviä kustannuksia raportoiville yhteisöille (SEC 65, 2012), minkä vuoksi nykyisten arviointiprosessien kriittinen tarkastelu on tarpeellista. Tutkielmassa analysoidaan nykyisiä standardien arviointiprosesseja ja arvioidaan ovatko ne raportoivan yhteisön näkökulmasta puutteellisia. Rakennettua arviointimallia testataan tutkielman kohdeyrityksessä, joka on keskisuuri Helsingin OMX listalla noteerattu kansainvälinen yhtiö, jonka toimiala on muu kuin rahoitus- tai vakuutusala.

Tutkielmassa keskitytään raportointistandardien uusien informaatiovelvoitteiden aiheuttamien merkityksellisten kustannusten arviointiin, koska kustannusten arviointi on osa IASB:n standardien arviointiprosessia (IASB Due Process Handbook 2013) ja raportoivat yhteisöt esittävät usein huolensa sääntelyn vuoksi lisääntyneistä raportointikustannuksista (FASB Special Report 1991). Standardinasettajien

vaikutusanalyyseissä viitataan kustannuksiin ja hyötyihin erillisinä käsitteinä (IASB IFRS 10 ja IFRS 12 vaikutusanalyysi). Useimmille säädöksille kustannukset ovat normaalisti välittömiä, paremmin mitattavissa ja kohdentuvat yhteen ryhmään, hyötyjen ollessa laajasti ja pitkällä aikavälillä vaikuttavia (Rendan, Schreflerin, Luchettan ja Zavattan 20, 2013).

1.3 Metodologia ja metodit

Tutkielman lähtökohtana on standardinasettamisprosessin analysointi raportoivan yhteisön näkökulmasta. Analysointi perustuu standardinasettajan IASB:n nykyisten prosessien tarkasteluun. Tutkielma on yrityksen taloustieteellisessä tutkimuksessa yleisesti käytetyn tutkimusotemallin (Näsi 1980; Kasanen, Lukka, Siitonen 1991) mukaisesti konstruktiiivinen. Konstruktion rakentamisella pyritään vastaamaan tutkielman tavoitteeseen eli luomaan malli standardimuutoksen merkityksellisten kustannusten arvioimiseen raportoivan yhteisön näkökulmasta.

Tutkielman lähestymistapana käytetään tapaustutkimusta. Tarkasteltavana standardimuutoksena on IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardin muutos IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardiksi. IFRS 9 -standardi on mielenkiintoinen, koska standardin edeltäjää on kritisoitu hyvin paljon sen monimutkaisuuden vuoksi. IFRS 9 on hyvä esimerkki standardimuutoksesta, jonka tavoitteena on yksinkertaistaa sääntelyä ja vähentää raportoinnin kustannuksia (IASB ED IFRS 9:2012). Tilinpäätösinformaation käyttäjät ja muut relevantit tahot ovat kertoneet, että IAS 39:n vaatimukset ovat vaikeita ymmärtää, ottaa käyttöön ja tulkita (IFRS 9:IN2). IAS 39 on lisäksi tähän päivään mennessä ainoa IFRS -standardi, jota Euroopan unioni ei ole hyväksynyt täysin IASB:n asettamassa muodossa (EU komissio WWW-sivusto).

Tutkielman käytännöllinen mielekkyys syntyy siitä, että standardinasettajat, sääntelyviranomaiset ja raportoivat yhteisöt ovat kiinnostuneita standardimuutoksien vaikutuksista. Standardinasettajat ovat kiinnostuneita akateemisista tutkimuksista ja ne toistuvasti pyytävät sidosryhmiä tuottamaan informaatiota kaikista käsiteltävistä aiheista (Barth 72, 2006). Standardien kustannusten ja hyötyjen analysointi on osa IASB:n ja

FASB:n standardimuutoksen arviointiprosessia (IASB Due Process Handbook 2013, FASB Rules of Procedure 2012). Tutkielman teoreettinen mielekkyys syntyy siitä, että tässä kontekstissa IFRS -standardimuutoksen vaikutuksia on aiemmissa akateemisissa tutkimuksissa tarkasteltu erittäin vähän.

Schipper (2010) vertaa standardinasettajien, IASB:n ja FASB:n, standardimuutosten kustannusten ja hyötyjen analyysejä perinteiseen kustannus-hyöty-analyysiin. Standardinasettajien vaikutusanalyysi eroaa perinteisestä kustannus-hyöty-analyysistä, koska standardinasettajat eivät ota huomioon pitkissä projekteissa tärkeää diskonttausta, eikä analyyseissä käytetä rahallisia arvoja (Schipper 2010). Kustannus-hyöty-analyysit ovat laajasti käytössä julkisella sektorilla, mutta taloudellisen raportoinnin standardinasettamisessa nähdään vain termi mutta ei tekniikkaa (Schipper 2010).

Yhdysvaltojen standardinasettaja Financial Accounting Standards Board (FASB) pohtii keskusteluasiakirjassaan standardien kustannusten ja hyötyjen arvioimisen asemaa standardinasettamisprosessissa sekä kustannusten ja hyötyjen mitattavuutta (FASB 1991). FASB:n mukaan on selvää, että yrityksille koituu aitoja ja joskus merkittäviä kustannuksia uusien standardien opiskelemisesta, käyttöönotosta ja käyttämisestä, ja yritykset esittävät usein huolensa siitä, ovatko kustannukset oikeutettuja (FASB 22, 1991). FASB:n standardien arviointikriteereihin kuului vuonna 1991 standardien asettaminen vain silloin, kun odotettavissa olevat hyödyt ylittävät odotettavissa olevat kustannukset (FASB 22, 1991), ja sama kriteeri on edelleen voimassa vuonna 2014 (FASB WWW-sivusto, FASB Rules of Procedure 2013).

Abela ja Mora (2012) sivuavat aihetta tarkastelemalla tutkimuksessaan EFRAG:n (European Financial Reporting Advisory Group) asemaa keskustelukumppanina maakohtaisten sidosryhmien ja yksityisen standardinasettajan IASB:n välillä. Globaali finanssikriisi lisäsi standardinasettajien tarvetta pystyä osoittamaan, että ne ymmärtävät säättämiensä standardien vaikutukset (Abela ja Mora 147, 2012). Yksityisen organisaation IASB:n standardinasettamisvaltaa poliittisen päätöksenteon ulkopuolella on kyseenalaistettu Euroopassa (Katsikas 2011) ja tämän osoittaa myös Euroopan komission suorittama standardien uudelleenarviointi ennen niiden vahvistamista osaksi Euroopan unionin sääntelyä. Standardinasettamisen ja sääntelyn välillä on nähtävissä jako globaalien ja lokaalien prosessien välillä (Abela ja Mora 148, 2012). Pääomamarkkinat toimivat globaalisti, ja IFRS-standardit laaditaan globaalisti

sovellettaviksi, mutta sääntely ja sen toimeenpano ja valvonta ovat yhä lokaaleja prosesseja. Globaalin ja lokaalin jaon vuoksi on tarpeellista arvioida, keiden pitäisi osallistua standardien vaikutuksien analysoimiseen, ja kuinka analysointi pitäisi tehdä? (Roudometof 2005 ks. Abela ja Mora 148, 2012).

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Teoriat sääntelystä pääomamarkkinoilla

Taloudellisen raportoinnin standardinasettamisprosessin analysoimiseksi on hyödyllistä aloittaa tarkastelemalla kirjallisuutta talouden sääntelyn teorioista. Sääntelyn julkisen edun teorian mukaan sääntely on sosiaalisesti tehokas tapa vastata markkinoiden puutteellisuuksiin (Pelzman 1976). Teorian mukaan sääntelijä on erehtymätön entiteetti, joka ei ole altis poliittisille vaikutteille ja joka perustaa päätöksensä puhtaasti teknisiin tekijöihin. Teorian oletuksena on, että lobbaamisella ei ole mitään vaikutusta sääntelyn lopputuloksiin, mikä on käytännössä saavuttamattomissa oleva ehto. Zeff (44, 2002) esittää tutkimuksessaan useita tapauksia, joissa jokin tahon Yhdysvalloissa ja muissa maissa on aggressiivisesti pyrkinyt estämään standardinasettajaa säättämästä epämiellyttävää raportointivaatimusta.

Stiglerin (3, 1971) omaksumisteorian (capture theory) mukaan sääntelyn kohteena olevat yritykset kaappaavat niitä koskevan sääntelyn ja kääntävät sääntelyn toimialan itsensä hyväksi. Teorian mukaan sääntelijät toimivat taloudellisina agenteina, jotka pyrkivät maksimoimaan oman hyötynsä. Sääntelijät kuvataan poliitikoiksi, jotka haluavat säilyttää oman valtansa. Tämän seurauksena sääntely suunnataan niille sidosryhmille, joiden uskotaan olevan tehokkaimpia vallan säilyttämisessä. (Dal Bo 204, 2006). Puhtaimmassa muodossaan teorian seurauksena on, että standardinasettajat tulevat tarpeettomiksi, koska markkinat eivät enää luottaisi standardien soveltamisesta saataviin tuloksiin ja sidosryhmien tarvitsema informaatio tuotettaisiin vapaiden markkinoiden kautta (Abela ja Mora 151, 2012).

Standardinasettamisen vapaiden markkinoiden näkökulman mukaan kysyntä- ja tarjontavoimien pitäisi antaa tuottaa optimaalinen määrä informaatiota yrityksestä. Sääntelyn puuttuessa taloudellisen informaation tuottamiselle on olemassa yksityiset kannustimet, koska organisaatioita, jotka eivät tuota informaatiota, rangaistaan korkeammalla pääoman kustannuksella (Watts ja Zimmerman 1978). Standardinasetta-

misen vapaiden markkinoiden näkökulman vastustajat uskovat, että sääntelyä tarvitaan suojelemaan useita eri sidosryhmiä, koska vapailla markkinoilla yritykset eivät toimi julkisen edun mukaisesti. Finanssikriisin jälkeen sääntelyviranomaiset ovat usein viitanneet sijoittajansuojaan yhä tiukemman taloudellisen raportoinnin vaatimusten perusteluina. (Deegan 2011).

Kaltin ja Zupanin (1984) sääntelyn ideologinen teoria perustuu markkinoiden epätäydellisyyksiin ja niiden korjaamiseen. Ideologinen teoria ei perustu hyväntahtoiseen näkemykseen standardinasettajista, kuten julkisen edun teoria, tai oman edun tavoittelemiseen, kuten omaksumisteoria, vaan sääntelijöiden käyttäytymistieteelliseen malliin. Ideologisen teorian mukaan sääntely syntyy sääntelijöiden poliittisten ideologioiden ja eri sidosryhmien lobbauksen yhteisvaikutuksena. (Abela ja Mori 151, 2012). Ideologinen teoria on vetoava, koska se voi selittää empiiristen tutkimusten kyvyttömyyden luoda kausaalinen suhde yritysten lobbaamistoimien ja poliitikkojen äänestystuloksien välillä (Kothari, Ramanna ja Skinner 69, 2009).

Lähestymistavan innovaatio syntyy siitä, että lobbaamistoimia ei pidetä yhtenä lahjomisen muotona vaan mekanismina, jolla standardinasettajia informoidaan esiin nousseista kysymyksistä standardinasettamisessa. Ideologinen teoria ei tee oletuksia optimaalisesta sääntelyn määrästä, vaan sääntelyn tavoitteena on korjata markkinoiden epätäydellisyyksiä. Poliittiset ideologiat ja manipuloiva sidosryhmien lobbaus voi vääristää sääntelyä siten, että siitä tulee hyvinvointia vähentävää (Kothari et al. 70, 2009).

Ideologinen teoria hyväksyy, että sääntely ei ole poissuljettavissa, mutta jättää avoimeksi tarkastelun siitä, onko sääntely sosiaalisesti optimaalista (Kothari et al. 72, 2009). Abelan ja Moran (152, 2012) mukaan taloudellisen raportoinnin sääntelyn näkökulmasta ideologinen teoria on johdonmukainen standardinasettajien käytännön toiminnan kanssa. Sääntelyn optimaalisuus on empiirinen kysymys (Kothari et al. 70, 2009), jota pitäisi tarkastella tapauskohtaisesti, ja epätäydellisessä maailmassa standardikohtaisten vaikutusanalyysien pitäisi olla olennainen osa standardinasettamisprosessia.

2.2 Taloudellisen raportoinnin standardien vaikutusanalyysien tausta

Taloudellisen raportoinnin standardinasettamisessa eri tahoilla, kuten IASB ja FASB, on omat prosessinsa standardien vaikutuksien arvioimiseksi (IASB Due Process Handbook 2013, FASB Rules of Procedure). Taloudellisen raportoinnin standardien vaikutusanalyysien laajuus vaihtelee riippuen siitä, mikä taho tekee analyysin, ja mitkä ovat tahon perusteet analyysien tekemiselle (Abela ja Mora 153, 2012).

IASB:n lähestymistapa tilinpäätöksen laadintaan on taloudellisessa päätöksenteossa hyödyllisen informaation tuottaminen (IASB viitekehys A18:2010). Taloudellisen raportoinnin tavoitteena on tuottaa informaatiota, joka on hyödyllistä nykyisille ja potentiaalisille sijoittajille, lainanantajille ja muille luotottajille, heidän tehdessä päätöksiä resurssien tarjoamisesta yhteisölle (IASB viitekehys OB2:2010). IASB olettaa, että uudella standardilla tai standardimuutoksella on seurauksia, koska ilman niitä muutokselle ei olisi mitään perusteita. Tilinpäätösraportointi aiheuttaa taloudellisia seurauksia tuottamalla hyödyllistä informaatiota sijoittajille. Informaatio, joka on relevanttia ja todenmukaisesti esittää sitä, mitä sen on tarkoitus esittää, auttaa informaation käyttäjiä tekemään varmempia päätöksiä, mikä johtaa pääomamarkkinoiden tehokkaampaan toimintaan ja alempaan pääoman kustannukseen yleisesti taloudessa (IASB viitekehys QC37:2010). Edellä mainitut vaikutukset ovat standardinasettamisen tavoiteltuja vaikutuksia, mutta standardeilla voi olla myös tahattomia vaikutuksia, kuten tulojaollisia vaikutuksia (Abela ja Mora 152, 2012).

Kaikki standardien vaikutukset voivat olla relevantteja mutta niiden tunnistaminen saattaa olla erittäin vaikeaa, koska vaikutukset saattavat tulla esiin pitkällä aikavälillä (IASB IFRS 10 Effect Analysis 2, 2013). Lisäksi IFRS-standardeja käytetään ympäri maailmaa, ja yritysten kulttuuriset ja oikeudelliset ympäristöt vaihtelevat merkittävästi, mikä vaikuttaa standardien vaikutuksiin. Vaikutusten arvioimisen vaikeudesta huolimatta IASB on sitoutunut standardikohtaisten vaikutusanalyysien tekemiseen ja ne ovat osa formaalia standardinasettamisprosessia (IASB Due Process Handbook 2013).

Siitä miten vaikutusanalyysit parantavat sääntelyä on tehty vähän akateemista tutkimusta. Shapiron ja Morrallin (2012) mukaan korrelaatio analyysien tuottaman informaation ja sääntelyn nettohyötyjen välillä on pieni. Sääntelyn julkisen edun teorian

vastustajien mukaan analyysit parantavat poliittisia päätöksiä, koska ne vähentävät virkamiesten tehottomuutta (Levine 2007, Croley 1998). Vastakkaisen näkemyksen mukaan analyysit ovat sääntelyä vastaan ja niitä käytetään hidastamaan sääntelyä (Ackerman ja Heinzerling 2004). Analyysejä on kritisoitu myös siitä, että ne toimivat vain perusteluina eri tahojen valinnoille, valintaperusteiden informoinnin ja valintojen parantamisen sijasta (Harrington et al. 142, 2009).

Hahn ja Tetlock (2008) tutkivat Yhdysvalloissa liittohallituksen asettamia säännöksiä, jotka aiheuttivat kustannuksia yrityksille, yksityishenkilöiden terveyden ja turvallisuuden turvaamiseksi. Hahnin ja Tetlockin (68, 2008) mukaan useiden säädöksiä kohdalla analysoidut kustannukset ylittivät hyödyt ja merkittävästä osasta analyysejä puuttui perusdataa asianmukaisen analyysin tekemiseksi. Analyyseistä 69 prosenttia ei esittänyt mitään kvantitatiivista informaatiota nettohyödyistä (Hahn ja Tetlock 72, 2008). Tuloksistaan huolimatta Hahn ja Tetlock (79, 2008) kuitenkin tukevat sääntelyn kustannusten ja hyötyjen analysointia ennen kuin säädökset vahvistetaan, koska vaikka todistusaineistoa taloudellisen analyysin vaikutuksista on vaikea saada, se ei välttämättä tarkoita, että analyysillä ei olisi ollut vaikutusta. Toiseksi pelkkä arviointiprosessin olemassaolo saattaa ehkäistä taloudellisesti heikkojen säännösten asettamista (Hahn ja Tetlock 79, 2008).

Raportoivat yhteisöt ilmaisevat usein huolensa raportointistandardien vaatimusten täyttämisen kustannuksista (FASB Special Report 6, 1991). Sen arvioimiseksi, kuinka raportoivan yhteisön näkökulma otetaan huomioon standardinasettajan nykyisissä prosesseissa, on perusteltua tarkastella seuraavaksi IASB standardimuutoksen arviointiprosessia.

2.3 IASB:n standardien arviointiprosessi

IASB:n standardimuutoksien arviointiprosessi perustuu kolmeen pääperiaatteeseen:

1. standardin asettamisprosessin läpinäkyvyys,
2. täysi ja oikea sidosryhmien konsultointi, ja
3. tilivelvollisuus sidosryhmille (Due Process Handbook 3.1:2013).

IASB:n ensimmäinen pääperiaate, läpinäkyvyys, perustuu siihen, että asioiden käsittely on julkista. Keskustelutilaisuudet ovat avoimia yleisölle ja standardiluonnokset sekä sidosryhmien kommentit ovat luettavissa IFRS -säätiön internet sivuilla. Asettamisprosessin läpinäkyvyydestä on kuitenkin esitetty myös kriittisiä kommentteja. Bertomeun ja Cheynelin (791, 2013) mukaan itsesäätelevät organisaatiot standardinasettajina kannustavat raportoivia yhteisöjä ottamaan aktiivisesti osaa standardinasettamiseen mutta aiheuttavat strategista manipulaatiota päättämällä siitä, mitä asioita esityslistalle otetaan. IASB itse viittaa sijoittajien tarpeisiin arvioidessaan potentiaalisten ehdotusten nostamista esityslistalle (IFRS -säätiön WWW-sivusto). Sidoryhmien osallistumisesta IASB:n agendan asettamiseen ei ole saatavilla tarkempaa tietoa niin IASB:n julkaisuista kuin aiemmista tutkimuksista. Ensimmäinen ja tähän mennessä ainoa IASB:n agendan formaali konsultointi suoritettiin heinäkuussa 2011 ja seuraava konsultointi on suunniteltu järjestettävän vuonna 2015 (IFRS -säätiön WWW-sivusto). Tässä tutkielmassa ollaan kuitenkin kiinnostuneita jo standardinasettamisprosessissa olevien standardien vaikutusanalyysistä, ja siitä kuinka tässä vaiheessa raportoivan yhteisön näkökulma otetaan huomioon.

IASB:n standardien arviointiprosessin toinen pääperiaate, sidoryhmien konsultointi, voidaan IASB:n mukaan toteuttaa monella eri tavalla, kuten kommenttikierrosten ja keskustelutilaisuuksien järjestämisellä sekä kenttätutkimusten suorittamisella. Julkiset kommenttikirjeet ovat keskeisessä asemassa standardien käsittelyssä. (Due Process Handbook 2013). Minimissään IASB:n konsultointivaiheet sisältävät yhden keskustelutilaisuuden standardiluonnoksesta ja luonnoksen julkisen kommentointiperiodin (Due Process Handbook 3.43:2013). Sidoryhmien osallistuminen prosessiin nähdään usein organisaation legitimiuden ja menestyksen avaintekijänä (Suchman 1995). Vaikka monet ovat sitä mieltä, että IASB:n sidoryhmät sisältävät laskentatoimen ammattilaiset, sääntelyviranomaiset, raportoivat yhteisöt ja tilinpäätösinformaation käyttäjät, ryhmien vaikuttavuus ja suhteellinen osallistuminen on myös kyseenalaistettu (Larson 2007).

IASB:n mukaan se toimii tiivistä eri sidoryhmien kanssa ympäri maailmaa. Sidoryhmiin kuuluvat sijoittajat, analyytikot, yritysjohtajat, standardinasettajat ja taloudellisen raportoinnin ammattilaiset (IFRS -säätiön WWW-sivusto). Larsonin (2007) mukaan kuitenkin vain viisi prosenttia IASB:n uusien standardien tulkintojen laatimiseen liittyvistä kommenttikirjeistä tulivat informaation käyttäjiltä, ja niistä

tuhansista yrityksistä, joihin muutokset saattoivat vaikuttaa, vain 53 eri yritystä, lukuun ottamatta rahoitussektoria, otti osaa formaaliin standardinasettamisprosessiin.

IASB:n arviointiprosessin toista pääperiaatetta, täyttä ja oikeaa sidosryhmien konsultointia, vaivaa informaation käyttäjien ja raportoivien yhteisöjen heikko osallistuminen (Weetman et al. 1996, Larson 2007, Durocher et al. 2007). Erityisesti tilinpäätösinformaation käyttäjät ottavat hyvin vähän osaa formaaliin arviointiprosessiin. Analyttikot eivät lähettäneet IASB:n standardien tulkintoihin liittyvistä 714 kommenttikirjeestä ainoatakaan (Larson 2007).

Raportoivien yhteisöjen heikkoa osallistumista standardinasettamisprosessiin saattaa selittää se, että yhteisöt eivät halua käyttää aikaa ja rahaa kirjallisten palautteiden tekoon, jos ne uskovat, että heidän tilintarkastajat antavat kyseisiä palautteita asiakasyritysten etujen mukaan (Walker ja Robinson 21, 1993). Larsonin (225, 2007) tutkimuksessa Big 4 -tilintarkastusyhteisöt tuottivat 10 prosenttia kaikista kommenttikirjeistä. Toinen mahdollinen selitys Euroopan unionin yritysten heikolle osallistumiselle voi olla se, että yritykset uskovat niiden etujen valvomiseen Euroopan unionin omassa standardinasettamisprosessissa (Larson 227, 2007). Euroopan unioni ei esimerkiksi ole hyväksynyt raportoivien yhteisöjen keskuudessa kritisoitua IAS 39 Rahoitusinstrumentit-standardia täysin IASB:n esittämässä muodossa (Euroopan komission WWW-sivusto). Sidosryhmien alhainen osallistumisaste on ongelma, koska standardien kustannusten ja hyötyjen arvioiminen perustuu laajaan sidosryhmien konsultointiin, ja konsultointi on yksi standardien arviointiprosessin pääperiaatteista.

Standardien arvioinnin kolmannen pääperiaatteen, tilivelvollisuuden, noudattamiseksi IASB on sitoutunut arvioimaan ja jakamaan tietoa uusien vaatimusten käyttöönoton todennäköisistä kustannuksista ja todennäköisistä jatkuvista kustannuksista ja hyödyistä. (Due Process Handbook 3.76:2013). IASB:n mukaan kustannukset rajoittavat taloudellisen raportoinnin tuottamaa informaatiota ja on tärkeää, että raportoinnin hyödyt oikeuttavat siitä aiheutuvat kustannukset (IASB käsitteellinen viitekehys QC35:2010). Soveltaessaan kustannusrajoitetta IASB pyrkii hankkimaan tietoa informaation tuottajilta ja käyttäjiltä, tilintarkastajilta, tutkijoilta ja muilta tahoilta, kustannusten ja hyötyjen luonteesta ja määristä. IASB:n käsitteellisen viitekehyksen mukaan useimmissa tapauksissa kustannusten ja hyötyjen arviointi perustuu

kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen informaation yhdistelmään (IASB viitekehys 2010:QC38).

Tarkastelemalla IASB:n viimeisintä vaikutusanalyysijulkaisua IFRS 10 ja IFRS 12 -standardien osalta (IASB Effect Analysis IFRS 10 and IFRS 12, 2013) voidaan tutkia IASB:n tapaa arvioida standardimuutoksen kustannuksia ja hyötyjä. IASB:n arviointi sisältää raportoiville yhteisöille aiheutuvat kustannukset sekä informaation käyttäjille aiheutuvat kustannukset siitä, että informaatio ei ole saatavilla. Taloudellisen raportoinnin käsitteellisen viitekehysten (QC38:2010) näkemyksestä poiketen IASB:n näkökulma vaikutusanalyysin mukaan on, että kustannusten ja hyötyjen analysointi on välttämättä kvalitatiivista, koska kustannusten ja erityisesti hyötyjen kvantifiointi on vaikeaa ja luotettavia kvantitatiivisia arviointimenetelmiä ei ole saatavilla. (IASB Effect Analysis 4, 2013).

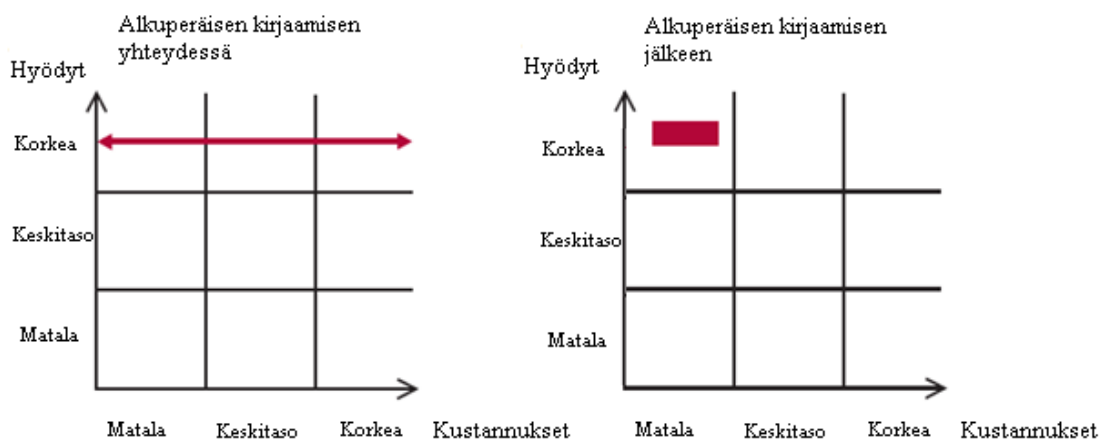
IFRS 10 ja IFRS 12 -standardit asetettiin IASB:n esityslistalle vuonna 2003 ja valmiit standardit julkaistiin vuonna 2011. IASB:n mukaan sen kustannusten ja hyötyjen arviointi perustuu laajaan sidosryhmien, raportoivien yhteisöjen ja informaatio käyttäjien konsultointiin. IFRS 10 ja IFRS 12 -standardien kohdalla konsultointiin kuuluivat standardiluonnoksen julkistaminen ja kommenttikirjeiden käsittely sekä neljä kokousta sidosryhmien kanssa (IASB Effect Analysis 13, 2013). IASB:n väitettä laajasta raportoivien yhteisöjen ja informaation käyttäjien konsultoimisesta voidaan arvioida tarkastelemalla IFRS 10 -standardin kommenttikirjeiden lähettäjien jakaumaa.

IFRS 10 Konsernitilinpäätös -standardin 141 kommenttikirjeestä 20 prosenttia tulivat pankeista ja vakuutusyhtiöistä, 11 prosenttia raportoivilta yhteisöiltä, kuten Nestle, Volkswagen ja La Roche, ja 5 prosenttia informaation käyttäjiltä, kuten sijoittajien ja analyytikkojen etuja ajavilta ryhmiltä (IFRS-säätiö WWW-sivuston kommenttikirjeet). Tarkastelun tulokset vastaavat Larsonin (20, 2007) tutkimuksen tuloksia, joiden mukaan raportoivat yhteisöt lukuun ottamatta pankkeja, tuottivat 12 prosenttia standardien tulkintoihin liittyvistä 714 kommenttikirjeestä. IFRS 10 -standardin osalta kaikkien raportoivien yhteisöjen kommenttikirjeet muodostavat kiitettävän osan, 31 prosenttia, IASB:n formaalista konsultointiprosessista mutta, kuten Larsonin (2007) tutkimuksessa, niistä tuhansista yrityksistä, joihin muutokset vaikuttavat, IFRS 10 -standardin osalta vain 45 eri yhteisöä ottivat osaa standardin konsultointiprosessiin. Pelkästään

Amsterdammassa sijaitsevaan Euronext -pörssiin on listattu yhteensä 1176 yritystä (Euronext WWW-sivusto).

IASB:n IFRS 10 ja IFRS 12 -standardien kustannusten ja hyötyjen analysointi on vaikutusanalyysin perusteella täysin kvalitatiivista (IASB Effect Analysis 2013). IASB esittää standardimuutoksen kustannukset ja hyödyt kootusti alla olevan kuvion 1 mukaisesti. Suurin osa kustannuksista syntyy IASB:n mukaan alkuperäisen käyttöönoton yhteydessä ja muutoksen jatkuvat kustannukset tulevat olemaan pienemmät. Jatkuvat kustannukset riippuvat siitä, kuinka monimutkaiset suhteet raportoivalla yhteisöllä on muiden yhteisöjen kanssa. Alla olevan kuvion 1 mukaisesti IASB esittää standardimuutoksen hyötyjen olevan korkeat ja kustannusten matalat standardin käyttöönoton jälkeen.

Kuvio 1. Standardimuutoksen käyttöönoton kustannukset sekä jatkuvat kustannukset raportoiville yhteisöille IFRS 10 ja IFRS 12 (IASB Effect Analysis 39, 2013).



IASB:n IFRS 10 ja IFRS 12 -standardien vaikutusanalyysi esittää standardimuutoksien hyötyinä lisääntyneet liitetietovaatimukset, jotka auttavat käyttäjiä analysoimaan informaatiota paremmin, ja epäsymmetrisen informaation väheneminen pääomamarkkinoiden osapuolten välillä. IASB:n mukaan läpinäkyvämpi informaatio johtaa tehokkaampaan pääoman allokontiin paremman riskien arvioinnin ja hinnoittelun johdosta, mikä puolestaan johtaa alempaan pääoman kustannukseen. (IASB Effect Analysis 36–37, 2013). Kustannuksina vaikutusanalyysissä tunnistetaan raportoiville yhteisöille aiheutuvat kustannukset liitetiedoista, joita ei ennen vaadittu. Standardin formaalissa konsultointiprosessissa muutoksen kustannuksia käsiteltiin

pyytämällä sidosryhmiltä kommentteja seuraavaan kysymykseen: tunnista vaatimukset, joiden uskot olevan vaikeita noudattaa tai, jotka todennäköisesti aiheuttavat merkittäviä kustannuksia raportoiville yhteisöille (IFRS 10 -standardiluonnos kysymys 10, 24:2008). Kvantitatiivisia arvioita kustannuksista ei ole IASB:n vaikutusanalyysissä esitetty.

IASB:n standardien kustannusten ja hyötyjen analysoinnin lopputulos on, että standardin hyödyt ylittävät muutoksen aiheuttamat kustannukset. Pulmana vaikutusanalyyseissä on se, että vaikka yritykset vastustavat voimakkaasti tiettyjä standardimuutoksia, kuten IAS 39 (Glaum ja Klöcker 2011), niiden osallistuminen konsultointiprosessiin näyttää olevan vähäistä standardien vaikutuksenalaisten yritysten määrään nähden. Toiseksi, vaikka IASB kertoo olevansa sitoutunut muutoksien kustannusten ja hyötyjen arviointiin, analysoinnista puuttuu vakuuttavat perustelut. Sääntelyn omaksumisteoriaa (Stiglerin 1971) soveltaen standardinasettajan vaikutusanalyysi näyttää olevan valjastettu sen omien tavoitteiden saavuttamiseen, eikä ideologisen teorian mukainen informointimekanismi toimi, jos sidosryhmät eivät ota osaa konsultointiprosessiin.

IASB:n asettamien IFRS-standardien voimaantulo Euroopan unionissa vaatii Euroopan komission standardien vahvistamisen. Koska unionilla on valta viimekädessä päättää lopullisen standardin sisällöstä Euroopan unionin alueella, on tutkielman kannalta hyödyllistä tarkastella komission suorittamaa standardien arviointiprosessia. Larsonin (227, 2007) mukaan yksi mahdollinen syy Euroopan unionin alueen yritysten heikolle osallistumisella standardien konsultointiprosessiin voi olla se, että yritykset uskovat niiden etujen valvomiseen Euroopan unionin omassa arviointiprosessissa, minkä vuoksi on mielenkiintoista tarkastella Euroopan unionin prosessia yrityksen näkökulmasta.

2.4 EFRAG:n standardien arviointiprosessi

Euroopan unionilla on monivaiheinen prosessi IASB asettamien standardien uudelleen-arvioimiseksi ennen standardin vahvistamista osaksi unionin sääntelyä. Euroopan komission asetus 1606/2002 säätelee kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamista Euroopan unionissa. Jotta kansainvälinen tilinpäätösstandardi voidaan hyväksyä sovellettavaksi Euroopan unionissa, standardin tulee täyttää kolme perusvaatimusta:

1. standardia soveltamalla saadaan oikea ja riittävä kuva yrityksen taloudellisesta asemasta ja tuloksesta,
2. soveltaminen on Euroopan yleisen edun mukaista, ja
3. soveltaminen on tilinpäätökseltä edellytettävien tietojen laatua koskevien perusvaatimusten mukaisesti käyttäjän kannalta hyödyllistä. (EY 9:1606/2002).

European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) laati standardien vaikutusanalyysit komissiolle (Euroopan komission asetus n:o 1606/2002). EFRAG arvioi, että ehdotettu standardi on IAS-asetuksen mukainen, ja valmistelee vaikutusanalyysin standardin käyttöönoton potentiaalisista taloudellisista vaikutuksista Euroopan unionin alueella. EFRAG kuvaa standardien arviointiprosessia kannanotossaan *Considering the Effects of Accounting Standards Position paper 2012*. EFRAG:n mukaan vaikutusanalyysi voidaan jakaa neljään vaiheeseen:

1. Vaikutusanalyysin suunnittelu ja tavoitteiden esittäminen
2. Sidosryhmien kannustaminen odotettavissa olevien vaikutuksien arvioimiseen
3. Sidosryhmien panosten yhteenveto ja aineiston julkistaminen
4. Todellisten vaikutuksien mittaaminen käyttöönoton jälkeen. (EFRAG, Position paper 11, 2012).

EFRAG:n mukaan standardimuutoksen vaikutuksia tulisi arvioida koko projektin ajalta. Standardimuutoksen suunnitteluvaiheessa standardinasettajan tulee esittää ongelmat, joihin uudistuksilla haetaan ratkaisuja ja esitettyjen ratkaisujen mahdolliset vaikutukset. Standardiluonnosvaiheessa vaikutukset uudelleenarvioidaan ottaen huomioon sidosryhmien kommentit. Standardin käyttöönoton jälkeen todellisia vaikutuksia tulee verrata projektin alkuperäisiin tavoitteisiin. (EFRAG, Position paper 6, 2012).

EFRAG:n mukaan termiä vaikutukset tulisi käyttää termien kustannukset ja hyödyt sijasta, kun viitataan standardien seurauksiin, jotta vaikutusanalyysi voidaan erottaa määrällisestä kustannus-hyöty-analyysistä. Erityisesti kustannuksiin liitetään yleensä jokin määrä, mutta standardimuutoksen tapauksessa vaikutukset saattavat olla vaikeasti kvantifioitavissa (EFRAG Position Paper 2012). EFRAG:n mukaan standardinasettajien pitää keskittyä mikrotaloudellisiin vaikutuksiin, kuten vaikutuksiin sijoittajille ja raportoiville yhteisöille (EFRAG, Position paper 9, 2012). Makroekonomisia vaikutuk-

sia, kuten resurssien tehokasta allokoointia, ei kuitenkaan pidä unohtaa, vaan relevantteja tahoja pitää informoida niistä, jotta vaikutuksiin voitaisiin reagoida.

Molempien tahojen, EFRAG:n ja IASB:n, vaikutusanalyysit perustuvat sidosryhmien konsultointiin (IASB Due Process Handbook 2013, EFRAG Position Paper 2012). EFRAG keskittyy kahteen perustettiin eli siihen, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan taloudellisesta asemasta ja tuloksesta, ja että standardit täyttävät ymmärrettävyyden, olennaisuuden, luotettavuuden ja vertailtavuuden vaatimukset, joita edellytetään taloudellisessa päätöksenteossa ja yritysjohdon toimien arvioinnissa tarvittavalta tilinpäätösinformaatiolta (EY N:o 1606/2002:11). EFRAG ei esitä tarkemmin, kuinka edellä mainitut perustetit tulee suorittaa, vaan arviointiprosessi nojaa sidosryhmien konsultointiin. Merkittävä ero IASB:n ja EFRAG:n vaikutusanalyysien välillä on se, että vain EFRAG:n mukaan arviointiprosessiin kuuluu todellisten vaikutuksien mittaaminen standardin käyttöönoton jälkeen (EFRAG, Position paper 11, 2012).

EFRAG:n IFRS 10 -standardin vaikutusanalyysiä (EFRAG Effect study, The costs and benefits of implementing IFRS 10, 2012) tarkastelemalla saadaan tarkempi kuva sen suorittaman analyysin luonteesta. EFRAG suoritti kenttätutkimuksen IFRS 10, 11 ja 12 -standardien vaatimuksista yhdessä European National Standard Setters (NSS) -organisaation kanssa vuonna 2011. Raportoivia yhteisöjä pyydettiin osallistumaan kenttätutkimukseen EFRAG:n WWW-sivujen kautta (EFRAG Effect study 8, 2012). Osallistujia pyydettiin kyselytutkimuksessa tutustumaan uusiin vaatimuksiin ja soveltamaan niitä edustaviin otoksiin raportoinnissa. Kyselytutkimus pyysi osallistujia raportoimaan millaisia käyttöönoton ongelmia standardien soveltaminen aiheutti. IFRS 10 osalta EFRAG vastaanotti yhteensä 27 vastausta yrityksiltä. EFRAG:n mukaan kenttätutkimuksen tulokset otettiin huomioon vaikutusanalyysin laatimisessa. Vaikutusanalyysin osana on myös tekninen analyysi, jossa EFRAG arvioi standardin käyttöönotosta aiheutuvia kustannuksia ja hyötyjä (EFRAG Effect study 9, 2012).

IFRS 10 -vaikutusanalyysin tuloksien mukaan yrityksille aiheutuu kertaluonteisia kustannuksia uusiin vaatimuksiin tutustumisesta ja tähän liittyvästä työntekijöiden koulutuksesta ja joillekin yrityksille, kuten pankeille ja vakuutusyhtiöille, käyttöönoton kustannukset ja vaadittavat analyysit tulevat olemaan merkittävät. Näihin kustannuksiin liittyy myös muiden tahojen, kuten tilintarkastajien, konsultointi, jotta voidaan saavuttaa

yhteinen ymmärrys ja vaatimusten johdonmukainen soveltaminen, erityisesti standardissa käytettävän uuden terminologian johdosta (EFRAG Effect study 16, 2012). EFRAG ei esitä analyysissään kvantitatiivista informaatiota kustannuksista.

Hyödyt raportoiville yhteisöille IFRS 10 -standardista syntyvät EFRAG:n mukaan siitä, että standardissa olevat periaatteet on esitetty aiempaa selkeämmin ja standardissa esitetty uusi konsernitilinpäätösmalli parantaa taloudellista viestintää, mikä parantaa yhteisön tilinpäätöksen luotettavuutta ja pääsyä pääomamarkkinoille. Uuden standardin yhtenäinen malli myös parantaa vertailtavuutta informaation käyttäjille, mikä on eduksi myös raportoivalle yhteisölle laskevan pääoman kustannuksen muodossa (EFRAG Effect study 21, 2012).

Yhteenvetona molempien tahojen, IASB:n ja EFRAG:n, vaikutusanalyysit ovat arviointiprosessin tarkastelun perusteella täysin kvalitatiivisia ja molemmat tahot päätyvät siihen lopputulokseen, että uuden standardin käyttöönotosta syntyvät hyödyt ylittävät siitä aiheutuvat kustannukset (EFRAG Effect study 23, 2012, IASB Effect Analysis 2013). Molemmilla tahoilla sidosryhmien laaja konsultointi on arviointiprosessin pääperiaate, mutta epäselväksi jää kuinka riittävää todistusaineistoa asianmukaisen vaikutusanalyysin suorittamiseksi se tuottaa. Kustannus-hyöty-analyysit eivät ole kvantitatiivisesti tarkkoja vaan heijastavat standardinasettajan päättelyä (FASB Special Report 1, 1991).

Epäselväksi jää myös mitä IASB ja EFRAG standardimuutoksien arviointiprosesseissa vaikutuksilla tarkoittavat. Molemmat tahot puhuvat standardimuutoksen kustannusten ja hyötyjen analysoimisesta mutta, koska kustannukset ja hyödyt saattavat olla vaikeasti kvantifioitavissa, niistä käytetään yhteistä nimitystä vaikutukset (IASB Due Process Handbook 3.73:2013, EFRAG Position Paper 3.4:2012). EFRAG:n mukaan vaikutukset ovat seurauksia, jotka johtuvat tai joiden odotetaan johtuvan, raportointistandardista (EFRAG Position Paper 3.1:2012). Vaikutusanalyysien perusteella hyötyjen tarkastelu viittaa makroekonomisiin tekijöihin, kuten pääomamarkkinoiden tehokkaaseen toimintaan, ja kustannukset mikrotaloudelliseen tarkasteluun eli yhteisöjen raportointikustannuksiin.

EFRAG:n puheenjohtajan Françoise Floresin (The Accountant WWW-sivusto 2013) mukaan erityisesti vaikutusanalyysien ja kenttätestien alueella tarvitaan parannuksia, jotta voidaan varmistaa, että potentiaaliset uudet vaatimukset voidaan käytännössä ottaa

käyttöön kohtuullisin kustannuksin ja, että voidaan saavuttaa johdonmukaisesti tavoitellut lopputulokset. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan tarkemmin standardimuutoksen raportoivalle yhteisölle aiheuttavia kustannuksia ja hyötyjä ja niiden analysoimisessa mahdollisia metodeja.

2.5 Standardimuutoksen aiheuttamien kustannusten ja hyötyjen analysointi

IASB:n nykyinen standardien arviointiprosessi tuottaa hyvin yleisellä tasolla kvalitatiivista informaatiota standardimuutoksen kustannuksista. Taloudellisen raportoinnin käsitteellisen viitekehyksen (2010) näkökulmasta IASB:n standardien arviointi perustuu päätöksenteossa hyödyllisen informaation tuottamiseen ja kustannusrajoitteen soveltamiseen tähän informaatioon. Informaation hyötyjen on perusteltava sen tuottamisen kustannukset (IASB viitekehys QC35:2010).

Useissa IASB:n julkaisuissa mainitaan, millaisia kustannuksia standardimuutos aiheuttaa (IASB viitekehys 2010, IASB Effect Analysis 2013). IASB:n käsitteellisen viitekehyksen mukaan (QC36:2010) raportoinnin välittömiä kustannuksia ovat kustannukset informaation keräämisestä, prosessoimisesta, varmentamisesta ja jakelusta (IASB viitekehys QC36:2010). Välittömiä kustannuksia ovat myös kustannukset informaation keräämis- ja prosessointijärjestelmien tarkastamisesta ja raporttien laatijoiden ja johtajien kouluttamisesta (Hail 2010). Välillisiä kustannuksia saattaa syntyä mahdollisten laiminlyöntien aiheuttamien oikeudenkäyntien vuoksi tai liikesalaisuuksien paljastumisesta kilpailijoille. (FASB käsitteellinen viitekehys 35, 2006). Standardin kustannuksiin sisältyy myös vaihtoehtoiskustannus siitä, että työntekijöiden täytyy käyttää aikaa uusien vaatimusten oppimiseen ja tämä aika on pois muista tuottavista töistä (Schipper 318, 2010).

IASB:n käsitteellisen viitekehyksen näkökulmasta standardimuutoksen hyödyt syntyvät informaation lisääntyneestä hyödyllisyydestä päätöksenteossa (IASB viitekehys QC4:2010). Informaation hyödyllisyys taas riippuu sen relevanttiudesta ja oikeasta esittämisestä (relevance, faithful representation). Informaation hyödyllisyys kasvaa edelleen, jos informaatio on vertailukelpoista, todennettavissa olevaa, oikea-aikaista ja ymmärrettävää (IASB viitekehys QC5:2010). Relevantti ja todenmukaisesti esitetty

informaatio johtaa IASB:n mukaan pääomamarkkinoiden tehokkaampaan toimintaan ja pääoman alempaan kustannukseen (QC37:2010).

Relevanttius viittaa informaation kykyyn vaikuttaa päätöksiin resurssien allokoinnista (IASB viitekehys QC6:2010). Päätöksentekokonteksti rajaa hyödyllisyyden niihin tekijöihin, jotka ovat olennaisia lainananto tai sijoituspäätösten teossa mutta tämä kriteeri ei ole kovin rajoittava, koska tällaisia tekijöitä on suuri määrä, kuten yrityksen tilauskannan koko tai lentoyhtiön matkustajakapasiteetin käyttöaste. Relevanttius hyödyllisyyden kriteerinä ei sovellu kvantifioitavaksi, koska se ei määritä kuinka paljon tietyn tekijän pitäisi vaikuttaa tiettyyn päätökseen tai ovatko jotkin tekijät tärkeämpiä kuin toiset relevantin informaation tuottamisessa. (Schipper 320, 2010).

Akateemisessa tutkimuksessa standardimuutoksen hyötyjä on tarkasteltu relevanttiuden ja todenmukaisen esittämisen sijasta tarkastelemalla tekijöitä, joita voidaan tutkia tilastollisesti. Esimerkiksi Barth, Landsman ja Lang (2008) vertaavat tilinpäätösraportoinnin laatua yritysten välillä, jotka alkoivat soveltaa IAS-standardeja, yrityksiin, jotka soveltavat kansallisia standardeja. Raportoinnin laadun indikaattoreina Barth et al. (477, 2008) käyttävät tuloksenvaihtelua, tappion oikea-aikaista kirjaamista ja markkina-arvojen ja kirjanpitoarvojen yhteyttä. Oletuksena on, että yritysten jotka soveltavat IAS-normistoa, tulos vaihtelee enemmän kuin kansallisia normistoja soveltavien, koska IAS-normisto antaa johtajille vähemmän harkintavaltaa tuloksen suhteen (Barth et al. 475, 2008). Toiseksi Barth et al. (477, 2008) olettavat, että yksi korkean raportoinnin laadun piirre on se, että suuret tappiot kirjataan silloin kun ne tapahtuvat, niiden tulevaisuuteen lykkäämisen sijasta. Oletuksen mukaan IAS-normistoa soveltavat yritykset raportoivat suuria tappioita useammin kuin kansallisia normistoja soveltavat yritykset.

Raportointistandardien seurauksien arviointi tilastollisesti edellä mainitulla tavalla on vaikeaa, koska havaittuja muutoksia on vaikea yhdistää kirjanpitomuutoksiin (Schipper 2010). Barth et al. (478, 2008) mukaan raportoinnin laadun indikaattorit ottavat huomioon raportointinormistosta johtuvat vaikutukset mutta myös ne vaikutukset, jotka eivät liity raportointinormistoon, kuten taloudellinen tilanne. IASB:n mukaan akateeminen tutkimus on osoittanut, että läpinäkyvämpi informaatio johtaa tehokkaampaan pääoman allokaatioon ja sitä kautta alempaan pääoman kustannukseen (IASB Effect Analysis 37, 2013). Akateeminen tutkimus on kuitenkin antanut ristiriitaisia tuloksia.

Esimerkiksi Dasken (2006) mukaan yritysten pääoman kustannus kansainvälisen raportointinormiston käyttöönoton jälkeen nousi, kun taas Lin (2010) mukaan IFRS-normiston käyttöönotto Euroopassa laski pääoman kustannusta merkittävästi.

Kaikki empiiriset tutkimukset standardimuutoksen vaikutuksista ovat ex post -analyysyjä, perustuen realisoituneisiin vaikutuksiin standardinasettamisen jälkeen (Schipper 325, 2010). Tilastolliset tutkimukset tehdään standardimuutoksen jälkeen, koska muutosta ei voida tilastollisesti arvioida ennen kuin se on tapahtunut. IASB standardien kustannusten ja hyötyjen analyysi taas tehdään ennen standardin voimaantuloa ja analyysien tulokset julkaistaan valmiin standardiluonnoksen osana. Seuraavassa luvussa tarkastellaan mahdollisia taloudellisen raportoinnin standardinasettamiseen soveltuvia päätöksenteon ex ante työkaluja.

2.6 Lähestymistapoja kustannusten ja hyötyjen arvioimiseksi

Taloustieteilijät käyttävät usein kustannus-hyöty-analyysiä sääntelyn analysoimisessa (Hahn ja Tetlock 69, 2008). Erityisesti ympäristövaikutuksien sääntelyssä analyysi on laajasti käytetty työkalu mutta rahoitusalan sääntelyssä sillä on lyhyt historia (Whitehead 2012). Analyysi on päätöksenteon työkalu, jota käytetään ennen kuin hanke toteutetaan ja se on pysyvä osa useiden maiden ja organisaatioiden sääntelyn prosessia (European Commission: Impact Assessment Guidelines 2009, OECD: Regulatory Impact Analysis 2004, Treasury Board of Canada: Canadian Cost-Benefit Analysis Guide 2007, US Office of Management and Budget 2003).

Kustannus-hyöty-analyysi on muunnos perinteisestä pääoman budjetointitekniikasta, jota käytetään laajasti potentiaalisen investointiprojektin kustannusten ja hyötyjen vertailuun (Schipper 311, 2010). Perinteinen kustannus-hyöty-analyysi oli alun perin julkisen sektorin projektien arviointityökalu, jota sovellettiin suuriin pysyviin projekteihin, kuten patoihin ja teihin. Perimmäinen idea analyysin takana on, että tunnistetaan kaikki projektin odotetut kustannukset ja hyödyt, määritetään näille rahalliset arvot ja diskontataan arvot käyttäen asianmukaista diskonttauskorkoa (Schipper 2006).

Kustannus-hyöty-analyysin suorittamista vaikeuttaa projektin aikaperiodin ja sopivan diskonttauskoron määrittämisen hankaluus sekä kustannusten ja hyötyjen tunnistamisen

ja niiden rahallisten arvojen määrittämisen vaikeus (Schipper 312, 2006). Kustannus-hyöty-analyysi voidaan valita metodiksi sääntelyn vaihtoehtojen vertailuun vain silloin, kun sekä hyödyt että kustannukset vaihtelevat eri vaihtoehtojen välillä, vähintään suorat kustannukset ja hyödyt ovat esitettävissä monetaarisessa muodossa ja odotettavissa olevien vaikutusten laajuus oikeuttaa vaivannäön ja ajankäytön analyysin suorittamiseksi (Renda et al. 158, 2013). Taloudellisen raportoinnin sääntelyn kustannusten ja hyötyjen luonne vastustaa objektiivista kvantifiointia, jota tarvitaan formaalin kustannus-hyöty-analyysin suorittamiseksi (Cochrane 2, 2014).

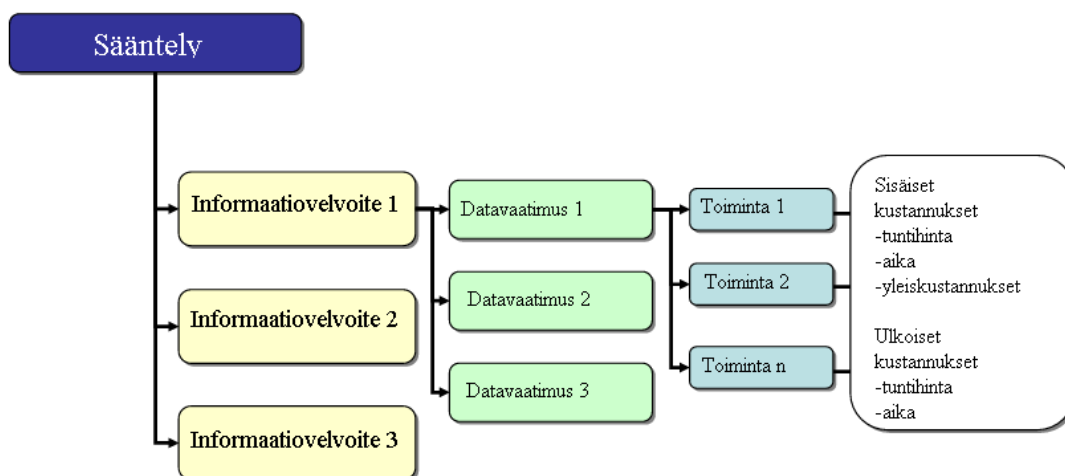
Kustannus-hyöty-analyysi ei kuitenkaan ole ainoa metodi sääntelyn kustannusten ja hyötyjen arvioimiseksi. Yleinen metodi uusien hankkeiden kustannustehokkuuden arvioimiseksi on kustannusvaikuttavuusanalyysi (Renda et al. 158, 2013), joka voidaan suorittaa, kun sääntelyn hyödyt eivät ole määritettävissä monetaarisesti järkevällä tavalla. Kustannusvaikuttavuusanalyysillä pyritään löytämään pienimmät kustannukset aiheuttava keino saavuttaa tietty tavoite (Sagoff 25, 2009) ja analyysiä käytetään erityisesti terveydenhuollon alalla, jossa hyötyjä on vaikea tai niitä ei haluta esittää monetaarisessa muodossa (Robinson 793, 1993).

Suhteellinen kustannusvaikuttavuus lasketaan jakamalla esitetyn vaihtoehdon hyötyjen ei-monetaarisen mitan nykyarvo vaihtoehdon kokonaiskustannusten nykyarvolla, kuten mitkä ovat monetaariset kustannukset, jotta voidaan pelastaa yhden henkilön elämä (Robinson 793, 1993). Kustannusvaikuttavuusanalyysin etuna on, että se ei vaadi hyötyjen tarkkaa mittaamista ja sitä voidaan käyttää vertailemaan vaihtoehtoja, joilla on lähes samat seuraukset (Euroopan komissio 46, 2009). Analyysissä ongelmana on se, että vaihtoehto, jolla on suurin suhteellinen kustannusvaikuttavuus, ei välttämättä ole se, joka tuottaa suurimmat nettohyödyt, koska projektit mahdollisesti eroavat toisistaan muun muassa niiden laajuuden takia (Boardman, Greenberg, Vining ja Weimer 32, 2006).

Standardinasettajan vaikutusanalyysien tarkastelu osoittaa, että analyyseissä ei käytetä monetaarisia arvoja edes kustannusten osalta. Kustannusvaikuttavuusanalyysin käyttö standardinasettamisessa vaatisi tarkemman kustannusdatan keräämistä sidosryhmiltä. Ainakin osa standardimuutoksen kustannuksista voitaisiin periaatteessa selvittää käyttäen kyselytutkimuksia (Schipper 320, 2010). Erillistä kyselytutkimusta kaikkien

muutoksien kustannuksien selvittämiseksi ei ole järkevää tehdä kyselyn itsessään aiheuttamien kustannusten vuoksi.

Renda et al. (58, 2013) esittävät tutkimuksessaan standardikustannusmallin sääntelystä yrityksille aiheutuvan resurssien käytön arvioimiseksi. Mallissa ideana on, että tunnistetaan sääntelyn vaatimat uudet informaatiovelvoitteet, jotka vaativat yrityksiä tuottamaan uutta informaatiota viranomaisille tai kolmansille osapuolille. Informaatiovelvoitteet voidaan edelleen joissain tilanteissa jakaa datavaatimuksiksi. Kuviossa 2 alla kuvataan, kuinka sääntely voidaan mallissa jakaa informaatiovelvoitteisiin ja edelleen vaadittaviin toimiin yrityksessä.



Kuvio 2. Sääntelyn standardikustannusmalli (Renda et al. 2013)

Kuviossa 2 esitetyn mallin avulla voidaan arvioida sääntelyn odotettuja hallinnollisia kustannuksia yrityksille ennen sääntelyn asettamista. Sääntelyn aiheuttamien toimien kustannuksia voidaan arvioida kvantitatiivisesti kertomalla toimintojen yksikköhinnat toimintoihin tarvittavalla ajalla ja toimintojen määrällä esimerkiksi vuoden aikana (Renda et al. 2013). Euroopan unioni esittää vastaavan mallin, jonka tavoitteena on arvioida informaatiovelvoitteiden nettokustannus, vaikutusanalyysijulkaisussaan Commission Impact Assessment Guidelines 2009.

Euroopan unionin mallin mukaan hallinnolliset kustannukset syntyvät, kun yritykset, julkinen sektori ja kansalaiset, tuottavat informaatiota saavuttaakseen lain velvoitteet. Hallinnolliset kustannukset muodostuvat kahdesta komponentista: normaaliin

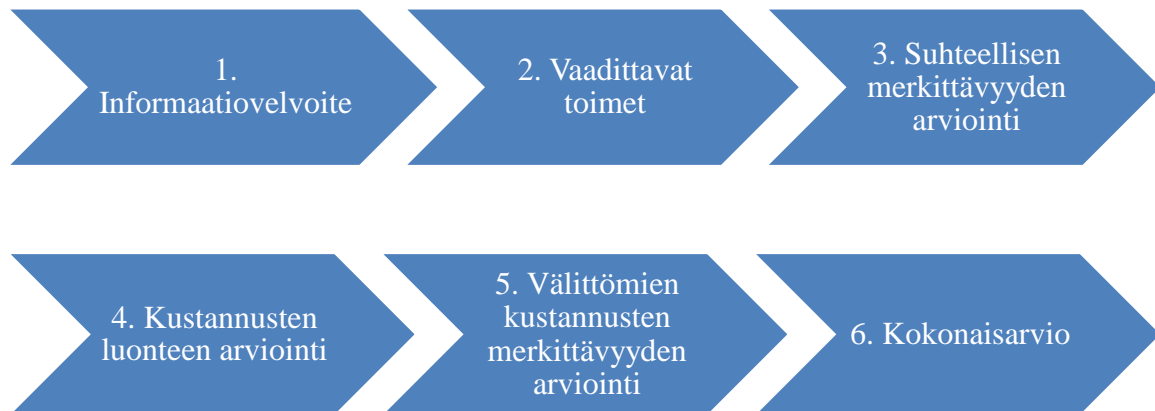
liiketoimintaan liittyvistä kustannuksista ja hallinnollisista rasituksista. Liiketoimintaan liittyvät kustannukset syntyvät toimista, joita tehtäisiin ilman lain velvoitetta, ja hallinnolliset rasitukset syntyvät prosesseista, joita tehdään ainoastaan lain velvoitteen vuoksi (Commission Impact Assessment Guidelines 2009).

Euroopan unionin hallinnollisten kustannusten malli ottaa huomioon toistuvat ja kertaluonteiset kustannukset lain velvoitteista. Näiden kustannusten arvioimiseen myös IASB on standardimuutoksien osalta sitoutunut (IASB Due Process Handbook 3.73:2013). Toiseksi Euroopan unionin malli erottaa normaalista liiketoiminnasta johtuvat kustannukset hallinnollisista rasituksista, mitä voidaan verrata IASB:n vaikutusanalyysin kriteeriin, jossa standardimuutoksen kustannuksia arvioidaan verraten olemassa oleviin raportointivaatimuksiin (IASB Due Process Handbook 2013). Rendan et al. (2013) ja Euroopan unionin komission esittämä standardikustannusmalli tähtää monetaarisiin kustannuksiin toiminnoittain. Vaikka laskentahenkilöstön palkkakustannukset ja tiettyjen toimien vaatima aikamäärä sekä järjestelmien käyttämisen kustannukset ovat selvitettävissä, voidaan jälleen kysyä tarvitaanko jokaisen standardimuutoksen yhteydessä näin tarkkaa kustannusten tarkastelua? Standardikustannusmalli ei poista muutoksen kustannusten arvioimisen vaikeutta mutta mallin soveltaminen yksinkertaistetussa muodossa voi tuottaa tarkempaa informaatiota standardimuutoksen kustannuksista kuin standardien nykyiset arviointiprosessit.

2.7 Standardimuutoksen merkityksellisten kustannusten arviointimalli

Tutkielmassa aiemmin esitetyn tarkastelun perusteella IASB:n vaikutusanalyyseissä standardien kustannusten ja hyötyjen arviointi perustuu hyvin yleisellä tasolla standardinasettajan arvioihin. IFRS 10 -standardin luonnoksessa sidosryhmille esitettiin vain yksi kysymys liittyen muutoksen aiheuttamiin kustannuksiin: tunnista vaatimukset, joiden uskot olevan vaikeita noudattaa tai, jotka todennäköisesti aiheuttavat merkittäviä kustannuksia raportoiville yhteisöille (IFRS 10 -standardiluonnos kysymys 10, 24:2008). IFRS 9 standardiluonnoksen (IASB ED 2012) tapauksessa muutoksen aiheuttamiin kustannuksiin ei viitattu ollenkaan.

Rendan et al. (2013) aiemmin esitetyn standardikustannusmallin pohjalta voidaan rakentaa tutkielman malli IFRS -standardimuutoksen merkityksellisten kustannusten arvioimiseksi. IFRS-standardimuutoksen kustannuksia arvioidaan tutkielmassa kuvion 3 mukaisesti.



Kuvio 3. Standardimuutoksen merkityksellisten kustannusten arviointi

Arvioinnin ensimmäisessä vaiheessa IASB:n pitää tunnistaa standardista raportoiville yhteisöille aiheutuvat uudet informaatiovelvoitteet. Vaadittavia informaatiovelvoitteita voivat standardimuutoksen tapauksessa olla velvoitteet, kuten rahoitusvarojen uudelleenluokittelu, rahoitusvarojen käyvän arvon arvostaminen ja uudet liitetietovaatimukset. Kustannusten arvioinnin toisessa vaiheessa täsmennetään informaatiovelvoitteiden täyttämisen edellyttämät toimenpiteet raportoivassa yhteisössä. Olettaessa, että uusi standardi vaatii tiettyjen rahoitusvarojen uudelleenluokittelua, niin kustannusten arvioinnin toisessa vaiheessa täsmennetään, mitä rahoitusvaroja uudelleenluokittelu koskee ja millaisia toimenpiteitä uudelleenluokittelu yhteisöltä vaatii.

Arvioinnin kolmannessa vaiheessa raportoivan yhteisön pitää esitettyjen informaatiovelvoitteiden ja vaadittavien toimien perusteella arvioida muutosten suhteellista taloudellista merkittävyyttä. Esimerkiksi tapauksessa, jossa standardimuutos koskee raportoivan yhteisön jaksotettuun hankintamenoön arvostettuja rahoitusvaroja, yhteisö voi arvioida muutosten taloudellista merkitystä suhteuttamalla jaksotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvarat yhteisön kaikkiin rahoitusvaroihin. Kuvion 3 neljännessä vaiheessa yhteisö arvioi ovatko standardimuutoksesta aiheutuvat

kustannukset luonteeltaan jatkuvia vai kertaluonteisia. Kustannusten luonne on tekijä, johon IASB usein viittaa vaikutusanalyseissään. Kustannukset, jotka ovat kertaluonteisia, nähdään IASB:n ja EFRAG:n IFRS 10 -standardin vaikutusanalyseissä hyväksyttävämpinä kuin jatkuvat kustannukset, vaikka kertaluonteiset kustannukset olisivatkin merkittäviä (IASB IFRS 10 Effect Analysis).

Arvioinnin viidennessä vaiheessa raportoivan yhteisön pitää arvioida standardimuutoksen välittömien kustannusten merkittävyys kvalitatiivisella asteikolla: erittäin merkittävä, huomattava, rajallinen, pieni, mitätön vaikutus. Standardimuutoksen kustannuksia arvioidaan kolmen luokan osalta:

1. informaation keräämisen, analysoinnin, varmentamisen ja jakelun kustannukset,
2. järjestelmämuutoksien kustannukset, ja
3. raporttien laatijoiden ja johtajien koulutus sekä konsultointi.

Kuvion 3 merkityksellisten kustannusten arvioinnin kuudennessa vaiheessa yhteisö tekee kokonaisarvion kustannusten merkittävydestä aiempien vaiheiden tulosten perusteella. Kuviossa 3 esitetyn mallin toimivuutta testataan tutkielman kohdeyrityksessä käyttäen standardimuutoksena IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardia. Tutkielmassa esitetään seuraavaksi mallin ensimmäisen ja toisen vaiheen mukaisesti IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin vaatimat uudet informaatiovelvoitteet ja niiden edellyttämät toimenpiteet, joiden perusteella tutkielman kohdeyhteisön raportoinnin vastuuhenkilöt arvioivat muutoksen aiheuttamia merkityksellisiä kustannuksia kohdeyhteisön näkökulmasta mallin muiden vaiheiden mukaisesti.

3. CASE IFRS 9

3.1 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu ja arvostaminen

3.1.1 Liiketoimintamallitesti ja kassavirtojen luonnetesti

IAS 39 Rahoitusinstrumentit -standardi tuli voimaan vuonna 2005 ja sen tavoitteena oli johdonmukaistaa rahoitusinstrumenttien tilinpäätösraportointia. Aihealueen monimutkaisuudesta johtuen myös standardi oli lopulta hyvin monimutkainen (IASB Discussion Paper 2008). Tämän vuoksi IASB aloitti uuden IFRS 9 -standardin kehittämistyön, jonka tarkoituksena oli korvata paljon kritiikkiä saanut IAS 39 -standardi. IASB on edennyt IFRS 9 -standardin kehittämisessä kolmessa vaiheessa: rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu ja arvostaminen, arvonalentumiset ja suojauslaskenta (IFRS -säätö WWW-sivusto).

IAS 39 -standardin mukaan rahoitusvarat ja -velat arvostetaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon, johon lisätään erän hankinnasta tai liikkeeseenlaskusta välittömästi johtuneet transaktiomenot, kun kyseessä on sellainen erä, jota ei arvosteta käypään arvoon tulosvaikutteisesti (IAS 39:43). Alkuperäisen kirjaamisen jälkeistä arvostamista varten rahoitusvarat jaetaan standardissa neljään ryhmään:

1. käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
2. eräpäivään asti pidettävät sijoitukset
3. lainat ja muut saamiset
4. myytävissä olevat rahoitusvarat.

IFRS 9 vaatii raportoivaa yhteisöä muuttamaan rahoitusvarojen luokittelua. Rahoitusvarat luokitellaan IFRS 9:n mukaan, joko jaksotettuun hankintamenuun, käypään arvoon tulosvaikutteisesti tai käypään arvoon laajan tuloslaskelman kautta pidettäväksi (IFRS 9:4.1). IAS 39 -standardissa rahoitusinstrumentit arvostetaan sen mukaan, mihin ryhmään rahoitusinstrumentti standardin määritelmien mukaan kuuluu.

IFRS 9 -standardissa rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon lukuun ottamatta niitä rahoitusvaroja, jotka läpäisevät jaksotettuun hankintamenuon arvostamisen kriteerit. Rahoitusvarat voidaan arvostaa jaksotettuun hankintamenuon, jos molemmat seuraavista ehdoista täyttyvät (IFRS 9:4.1.1):

1. yhteisön liiketoimintamallin tavoitteena on pitää rahoitusvaroja, saadakseen niistä sopimukseen perustuvat rahavirrat, ja
2. sopimukseen perustuvat kassavirrat saadaan sovittuina ajankohtina, ja ne perustuvat vain pääoman palauttamiseen, ja siihen liittyvään korkoon.

Ensimmäinen ehto viittaa liiketoimintamallitestiin ja toinen ehto kassavirtojen luonnetestiin. Yhteisön johdon vastuulla on arvioida, kuinka yhteisön liiketoimintamallin tavoitteet kohtaavat rahoitusvarojen arvostamisen ehdot. (IFRS 9:B4.1.2). Jos rahoitusvarat eivät läpäise molempia testejä, ne arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Kassavirtojen luonnetestiä ei kuitenkaan tarvitse suorittaa, jos vara ei läpäise liiketoimintamallitestiä (IFRS 9:B4.1.1).

IASB lisäsi IFRS 9 -standardiin uuden rahoitusvarojen luokittelun ryhmän helmikuussa 2014. Lisäyksen taustalla on se, että voimassa olevat ehdot eivät ota huomioon liiketoimintamallia, jossa yhteisö hallitsee rahoitusinstrumentteja kerätäkseen niistä sopimukseen perustuvia rahavirtoja ja realisoidakseen rahavirtoja myymällä kyseisiä instrumentteja (IASB ED 2012). Rahoitusvara voidaan arvostaa käypään arvoon laajan tuloslaskelman kautta, jos molemmat seuraavista ehdoista täyttyvät:

1. rahoitusvaroja hallitaan liiketoimintamallin mukaisesti, jonka tavoitteena on saada rahoitusvarojen sopimukseen perustuvat rahavirrat, ja hallita rahoitusvaroja myytävänä olevana sekä,
2. sopimukseen perustuvat rahavirrat saadaan sovittuina ajankohtina, ja ne perustuvat vain pääoman palauttamiseen ja siihen liittyvään korkoon. (IASB ED 2012:4.1.2A).

Kaikki objektiivinen todistusaineisto, joka on relevanttia arvioitaessa liiketoimintamallia, tulee ottaa huomioon. Kyseistä todistusaineistoa ovat muun muassa se, miten liiketoiminnan suorituskykyä raportoidaan johdon avainhenkilöille, miten avainhenkilöiden palkkaus on järjestetty, millaiset ovat aiempien raportointikausien

myyntien frekvenssit, ajoitukset ja volyymit, miksi kyseiset myynnit ovat tapahtuneet, sekä millaisia myyjtejä odotetaan tulevaisuudessa. (ED B4.1.2B:2012).

Rahoitusvarojen myynnit voivat olla johdonmukaisia sopimukseen perustuvien kassavirtojen saamiseen tähtäävän liiketoimintamallin kanssa, jos myynnit johtuvat rahoitusvaran luoton laadun heikkenemisestä tai, jos myynnit ovat merkittävydestään huolimatta harvinaisia, tai usein tapahtuvia mutta merkityksettömiä. IFRS 9 vaatii edellä mainitun mahdollisuuden käyttämiseksi yhteisön sijoituspolitiikan dokumentointia, koska ilman sitä yhteisö ei pysty osoittamaan, että rahoitusvaran myynti on tarpeellista luoton laadun heikkenemisen johdosta (IASB ED 2012).

Tutkielman kohdeyhteisössä rahoitusvarat luokitellaan IAS 39:n mukaisesti kolmeen ryhmään: lainoihin ja muihin saamisiin, käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin ja myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoön efektiivisen koron menetelmää käyttäen. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien ryhmään kuuluvat rahoitusvarat, joita hallinnoidaan käypään arvoon perustuen, ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat, kuten johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa. Sijoitukset muihin yrityksiin on luokiteltu kohdeyhteisössä myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Sijoituksiin kuuluvat osakesijoitukset sekä listattuihin, että listaamattomiin yrityksiin. (kohdeyhteisön tilinpäätöstiedot 2012).

IFRS 9 -standardin voimaantullessa, yhteisön rahoitusvarat luokitellaan seuraaviin kolmeen ryhmään:

1. käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
2. jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvarat
3. käypään arvoon laajan tuloslaskelman kautta kirjattavat rahoitusvarat.

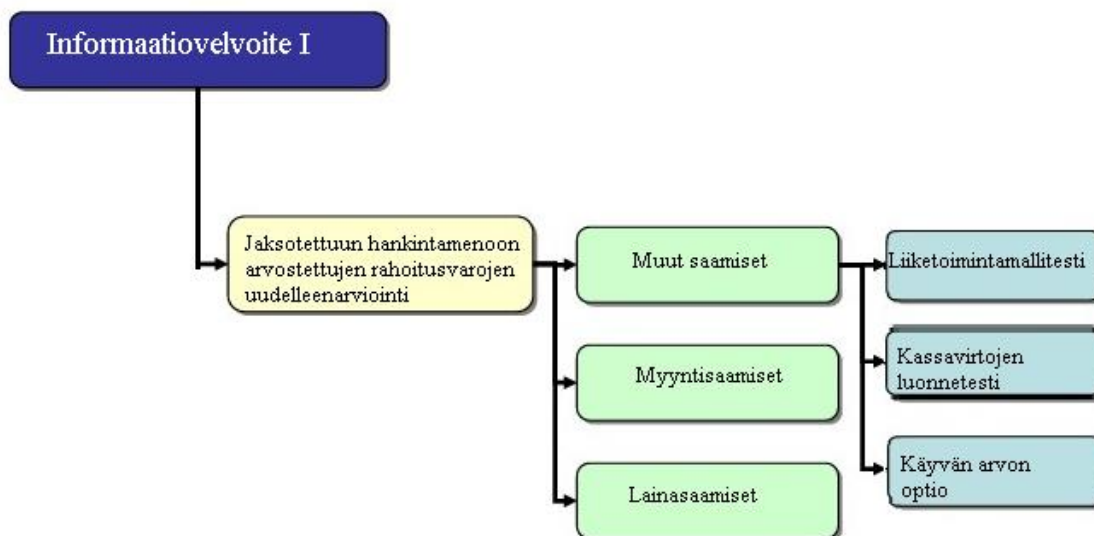
Ensimmäinen IFRS 9:n informaatiovelvoite on seuraava:

I IAS 39:n mukaan jaksotettuun hankintamenoön arvostettujen rahoitusvarojen uudelleenluokittelun arviointi

Kuviossa 4 alla esitetyn informaatiovelvoitteen mukaisesti yhteisössä pitää tunnistaa ne rahoitusvarat, jotka eivät läpäise liiketoimintamallitestiä ja kassavirtojen luonnetestiä ja

jotka täten siirretään käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien ryhmään. IAS 39:n mukaan jaksotettuun hankintamenuon kohdeyhteisössä arvostetaan lainasaamiset, myyntisaamiset ja muut saamiset (kohdeyhteisön tilinpäätöstiedot 2012). Kohdeyhteisön myyntisaamiset ovat lyhytaikaisia saamisia, joiden luokittelu on suoraviivaista mutta muiden saamisten ja lainojen osalta yhteisössä on arvioitava, läpäisevätkö ne edellä esitetyt jaksotettuun hankintamenuon arvostamisen ehdot. Tällaisia eriä ovat muun muassa oman ja vieraan pääoman piirteitä yhdistävät välirahoitusmuodot.

IFRS 9 -standardin uuden informaatiovelvoitteen tunnistamisen jälkeen täsmennetään tutkielman kustannusten arvioinnin mallin mukaisesti velvoitteen täyttämisen edellyttämät toimenpiteet kohdeyrityksessä. Vaadittavat toimenpiteet ovat liiketoimintamallitesti ja kassavirtojen luonnetesti. Lisäksi yhteisö voi tietyin ehdoin soveltaa niin sanottua käyvän arvon optiota rahoitusvarojen arvostamisessa. Käyvän arvon optiota käsitellään tarkemmin tutkielman seuraavassa luvussa.



Kuvio 4. IFRS 9 Informaatiovelvoite I

3.1.2 Käyvän arvon optio

IAS 39:n mukaisen rahoitusvarojen luokittelun mukaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattava rahoitusvara tai -velka on erä, joka luokitellaan kaupankäyntitarkoituk-

nessa pidettäväksi tai yhteisö nimenomaisesti luokittelee sen alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi. (IAS 39:9). Rahoitusvaroihin tai -velkoihin kuuluva erä luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi, jos pääasiallisena tarkoituksena on myydä erä tai ostaa se takaisin lyhyen ajan kuluessa, jos erä on osa sellaista salkkua, jota käytetään lyhyen aikavälin voiton tavoitteluun, tai jos erä on johdannainen, joka ei ole takaussopimus tai tehokas suojausinstrumentti. (IAS 39:9). Johdannaiset, lukuun ottamatta niitä johdannaisia, jotka ovat määritetty suojausinstrumenteiksi ja ovat sellaisina tehokkaita, ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä ja niiden käyvän arvon muutokset on kirjattava tulosvaikutteisesti.

Yhteisö saa IAS 39:n mukaan nimenomaisesti luokitella rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvelan käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi, jos tämän seurauksena tuotetaan merkityksellisempää informaatiota (IAS 39:9). Nimenomaista luokittelua voidaan käyttää tilanteissa, joissa se joko:

1. poistaa tai merkittävästi vähentää arvostukseen ja kirjaamiseen liittyvää epäjohdonmukaisuutta, joka muutoin syntyisi varojen tai velkojen arvostamisesta tai niistä johtuvien voittojen ja tappioiden kirjaamisesta eri perusteilla, tai
2. rahoitusvarojen ja -velkojen tai niiden molempien muodostamaa ryhmää hallinnoidaan ja sen tuloksellisuutta arvioidaan käyvän arvon pohjalta, dokumentoidun riskienhallinta- tai sijoitusstrategian mukaisesti, ja ryhmää koskevaa informaatiota tuotetaan sisäisesti yhteisön johtoon kuuluville avainhenkilöille.

IFRS 9 säilyttää edellä kuvatun niin sanotun käyvän arvon option. Uuden standardin mukaan yhteisö voi alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä peruuttamattomasti luokitella rahoitusvaran käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi, jos näin poistetaan tai merkittävästi vähennetään arvostamiseen ja kirjaamiseen liittyvää epäjohdonmukaisuutta (IFRS 9:4.1.5). Muutoksena aiempaan on luokittelun tekeminen peruuttamattomaksi.

Käyvän arvon optiota sovellettaessa IAS 39 mukaan, käyvän arvon muutokset on esitettävä tuloslaskelmassa. IASB muutti rahoitusvelkojen, joihin yhteisö soveltaa käyvän arvon optiota, osalta käyvän arvon muutoksien käsittelyä tuloslaskelmassa. IASB:n mukaan rahoitusvelan luottoriskien muutoksien ei pitäisi vaikuttaa tulokseen.

IFRS 9:n mukaan yhteisön tulee esittää voitto tai tappio käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjatusta rahoitusvelasta seuraavasti:

1. rahoitusvelan luottorisktiin liittyvä osa sen käyvän arvon muutoksesta esitetään laajassa tuloslaskelmassa, ja
2. jäljelle jäävä osa käyvän arvon muutoksesta esitetään tuloslaskelmassa (IFRS 9:5.7.7).

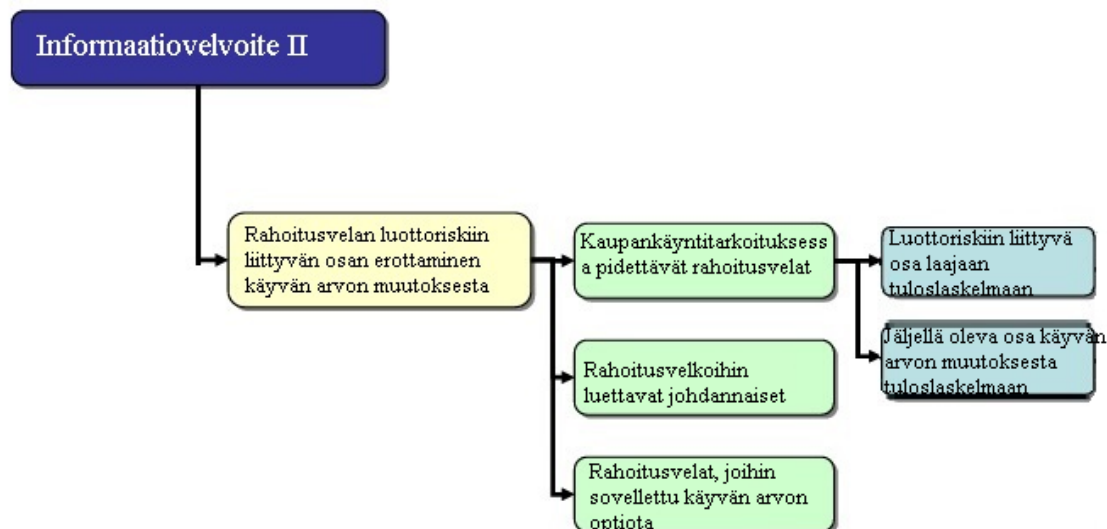
Jos edellä kuvattu luottorisktiin liittyvän osan erottaminen käyvän arvon muutoksesta kuitenkin saa aikaan, tai se lisää kirjaamisesta johtuvaa epä johdonmukaisuutta tuloslaskelmassa, niin yhteisön tulee esittää kaikki voitot ja tappiot tuloslaskelmassa. Määrittääkseen heikentääkö luottorisktiin liittyvän osan esittäminen laajassa tuloslaskelmassa kirjanpidon johdonmukaisuutta, yhteisön on arvioitava korvaako jonkin toisen rahoitusinstrumentin käyvän arvon muutos, rahoitusvelan luottoriskin muutoksesta johtuvat vaikutukset tuloslaskelmassa. Arvion on perustuttava taloudelliseen suhteeseen rahoitusvelan ja toisen rahoitusinstrumentin välillä (IFRS 9:B5.7.6).

IFRS 9 -standardin vaatima informaatiovelvoite ja siihen liittyvät toimenpiteet on esitetty alla olevassa kuviossa 5. IFRS 9:n mukaan tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvelkoja voivat olla:

1. kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvelat
2. rahoitusvelkoihin luettavat johdannaiset, kuten asetetut optiot
3. rahoitusvelat, joihin yhteisö alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä päättää soveltaa käyvän arvon optiota. (IFRS 9:4.2).

IFRS 9:n informaatiovelvoite on seuraava:

II Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjatun rahoitusvelan luottorisktiin liittyvän osan erottaminen käyvän arvon muutoksesta



Kuvio 5. Informaatiovelvoite II

Tutkielman kohdeyhteisöllä on käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen ja -velkojen ryhmässä johdannaisopimuksia, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa. Jos yhteisö päättää soveltaa käyvän arvon optiota joihinkin rahoitusvelkoihinsa, yhteisön on edellä mainittujen ehtojen mukaisesti erotettava luottoriskiinkin liittyvä osa käyvän arvon muutoksesta ja esitettävä se laajassa tuloslaskelmassa.

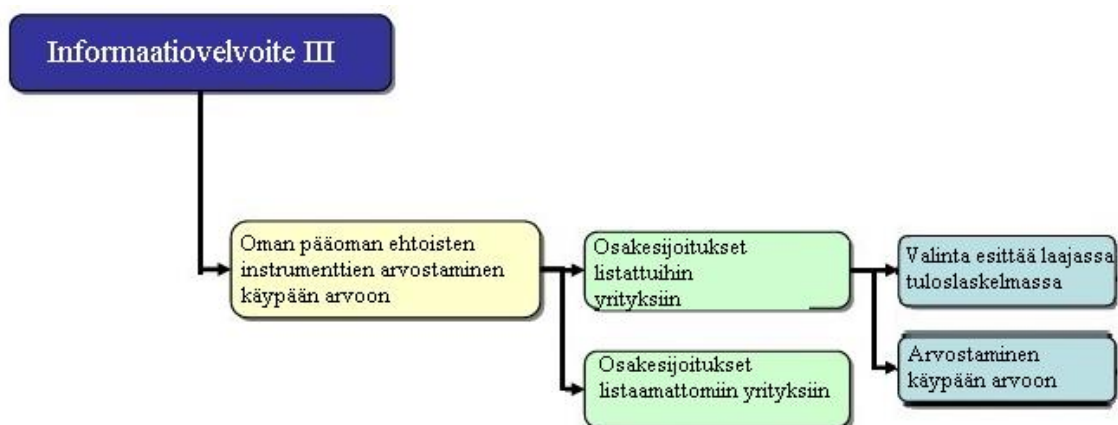
3.1.3 Oman pääoman ehtoisten instrumenttien kirjanpitokäsittely

IAS 39:n mukaan sijoitukset oman pääoman ehtoihin instrumentteihin, joilla ei ole toimivilla markkinoilla noteerattua markkinahintaa ja joiden käypä arvo ei ole luotettavasti määritettävissä, sekä johdannaiset, jotka on sidottu tällaisiin oman pääoman ehtoihin instrumentteihin, on arvostettava hankintameno (IAS 39:46C). IFRS 9 poistaa hankintameno arvostamisen mahdollisuuden edellä kuvatuilta johdannaisilta. Kyseiset johdannaiset on uuden standardin mukaan arvostettava käypään arvoon.

IFRS 9:n mukaan kaikki oman pääoman ehtoiset instrumentit on arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Oman pääoman ehtoiset instrumentit eivät täytä jaksotettuun hankintameno kirjaamisen ehtoa, jonka mukaan sopimukseen perustuvat rahavirrat saadaan sovittuina ajankohtina ja ne perustuvat vain pääoman palauttamiseen ja siihen

liittyvään korkoon. IFRS 9 mukaan yhteisö voi alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä valita esittävänsä oman pääoman ehtoisen instrumentin, jota ei pidetä kaupankäyntitarkoituksessa, käyvän arvon muutokset laajassa tuloslaskelmassa. Valinta esittää muutokset laajassa tuloslaskelmassa on peruuttamaton. (IFRS 9:5.7.5).

Valinnan tehtyään yhteisö voi kirjata oman pääoman ehtoista instrumentista saadut osingot tuloslaskelmaan (IFRS 9:5.7.5). Yhteisö ei voi kuitenkaan siirtää laajaan tuloslaskelmaan kertyneitä voittoja tai tappioita tuloslaskelmaan, erän taseesta pois kirjaamisen yhteydessä (ED 2012:BC23). Tämä poikkeus koskee vain oman pääoman ehtoisia instrumentteja, joiden käyvän arvon muutokset yhteisö on valinnut esittävänsä laajassa tuloslaskelmassa, sekä rahoitusvelkoja, joihin yhteisö on valinnut soveltavansa käyvän arvon optiota. IFRS 9:n oman pääoman ehtoisiin instrumentteihin liittyvä informaatiovelvoite on esitetty alla olevassa kuviossa 6.



Kuvio 6. Informaatiovelvoite III

IFRS 9:n informaatiovelvoite on seuraava:

III Kaikkien oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvostaminen käypään arvoon tulosvaikutteisesti

IFRS 9 mukaan oman pääoman ehtoisten instrumenttien tapauksessa hankintahinta voi olla sopiva käyvän arvon arvio vain, kun käyvän arvon arvioimiseksi on riittämättömästi tietoa tai, kun käyvästä arvosta on useita mahdollisia arvioita ja hankintahinta edustaa arvioita parhaiten (IFRS 9:B5.4.14). Kohdeyhteisössä oman pääoman ehtoisia instrumentteja ovat yhteisön osakesijoitukset listattuihin sekä listaamattomiin yrityksiin (kohdeyhteisön tilinpäätöstiedot 2012), jotka on esitetty kuviossa 6 yllä. Kyseiset

instrumentit on siis lähtökohtaisesti arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti, jolloin ongelmana on käyvän arvon arvostamisessa käytettävien syöttötietojen hankkimisen vaikeus. Erityisesti listaamattomien oman pääoman ehtoisten instrumenttien kohdalla ongelmana on havainnoitavissa olevan markkinadatan puuttuminen.

3.2 Arvon alentumiset

3.2.1 Lähestymistavan muutos

IAS 39:n mukaan yhteisön on arvioitava jokaisena raportointikauden päättymispäivänä, onko olemassa mitään objektiivista näyttöä siitä, että rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai erien ryhmän arvo on alentunut (IAS 39:58). IFRS 9:n uuden mallin tavoitteena on antaa informaatiota odotettavissa olevista luottotappioista ja odotuksissa tapahtuvista muutoksista ja se vaatii laajemman tuettavissa olevan informaation luottotappioiden määrittämiseksi. (IASB ED 5, 2013). Uusia arvonalentumissääntöjä sovelletaan rahoitusvaroihin, jotka arvostetaan IFRS 9:n mukaan jaksotettuun hankintamenuun ja käypään arvoon laajan tuloslaskelman kautta.

Uuden lähestymistavan mukaan yhteisön tulee arvioida rahoitusvarojen odotettavissa olevia luottotappioita, käyttäen informaatiota kyseisten rahoitusinstrumenttien kassavirroista raportointipäivänä. Arvio odotettavissa olevista luottotappioista heijastaa puolueetonta ja todennäköisyyksillä painotettua määrää, joka määritetään arvioimalla laajasti mahdollisia lopputulemia ja rahan aika-arvoa (IASB ED 2013:16).

Luottotappioiden kirjaaminen perustuu relevanttiin, parhaiten saatavilla olevaan informaatioon liittyen:

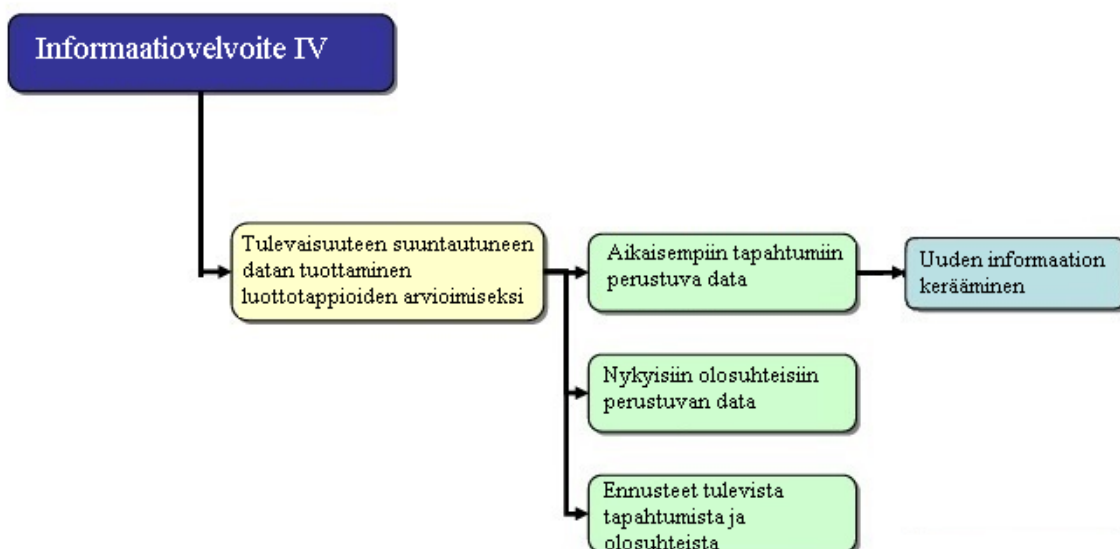
1. aikaisempiin tapahtumiin, kuten samankaltaisten rahoitusinstrumenttien historiallisiin luottotappioihin,
2. nykyisiin olosuhteisiin, ja

3. kohtuullisiin ja tuettavissa oleviin ennusteisiin tulevista tapahtumista ja taloudellisista olosuhteista raportointipäivänä (IASB ED 17b:2013).

IFRS 9:n esittämä uusi informaatiovelvoite on seuraava:

IV Tulevaisuuteen suuntautuneen informaation tuottaminen odotettavissa olevien luottotappioiden arvioimiseksi

Raportoivilta yhteisöiltä vaaditaan aiempaa enemmän harkintaa uuden mallin mukaisten luottotappioiden arvioimiseksi, koska arvioinnin tulee ulottua tuleviin tapahtumiin. Vaadittava harkinta lisääntyy, mitä pidemmälle tulevaisuuteen luottotappioiden arviointi ulottuu. Relevanttia informaatiota luottotappioiden arvioimiseksi ovat lainanottajakohtaiset tekijät, yleinen taloudellinen tilanne sekä arvio nykyisestä ja tulevasta olosuhteiden suunnasta raportointipäivänä (IASB ED B6:2013). Yhteisön pitää oikaista historiallista dataa tämän hetken havainnoitavissa olevan datan perusteella, heijastamaan vaikutuksia nykyisiin olosuhteisiin ja ennusteisiin tulevista olosuhteista (ED 2013:B7). Arvonalentumisiin liittyvä uusi informaatiovelvoite ja sen vaatimat toimenpiteet ovat kuvattu alla olevassa kuviossa 7. Uuden arvonalentumismallin mukaan yhteisön pitää kerätä uutta tulevaisuuteen suuntautunutta informaatiota arvonalentumisista. Tätä tehtävää vaikeuttaa se, että saatavilla olevan informaation määrä vähenee, mitä pidemmälle tulevaisuuteen arviointi ulottuu.



Kuvio 7. Informaatiovelvoite IV

3.2.2 Arvon alentumismallit

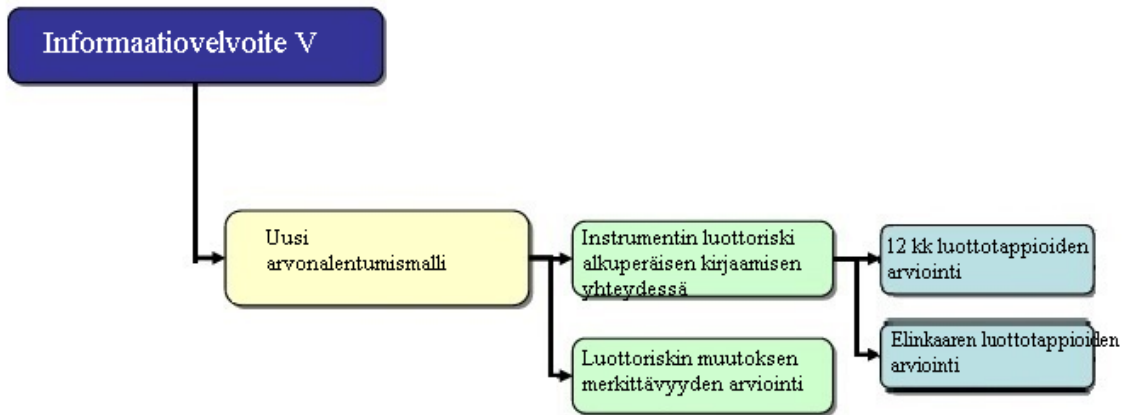
Luottotappioihin liittyvä standardiluonnos (IASB ED 2013) esittää kahta mallia luottotappioiden kirjaamiselle. Yleisen mallin mukaan yhteisön tulee erottaa toisistaan rahoitusinstrumentit, joiden luottokelpoisuus ei ole laskenut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen tai joiden luottoriski on matala, rahoitusinstrumenteista, joiden luottokelpoisuus on laskenut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. IFRS 9 -standardin mukaan rahoitusinstrumentin luottoriskin arvioidaan olevan matala, kun esimerkiksi lainan luottoluokitus kuuluu luokkaan ”investment grade”. (ED 6:2013).

Rahoitusinstrumenteille arvioidaan 12 kuukauden odotettavissa olevat luottotappiot tilanteessa, jossa luottoriski ei ole kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Jos rahoitusinstrumentin luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, yhteisön on raportointipäivänä arvioitava odotettavissa olevien luottotappioiden määrä koko instrumentin elinkaaren ajalta. (IASB ED 2013).

Arvioidessaan, onko rahoitusinstrumentin luottoriski kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, yhteisön pitää verrata rahoitusinstrumentin maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä sen jäljellä olevan elinkaaren aikana raportointipäivänä, arvioon instrumentin maksukyvyttömyyden todennäköisyydestä sen elinkaaren aikana alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä (ED 8:2013). Vertailun takana on ajatus, että luottoriskissä on nähtävissä merkittävä kasvu jo ennen kuin arvonalentumisesta on objektiivista todistusaineistoa. Arviointi perustuu siis maksukyvyttömyyden todennäköisyyden muutoksen vertailuun alkuperäisen kirjaamisen ja raportointipäivän välillä. Muutoksia maksukyvyttömyyden todennäköisyydessä arvioidaan rahoitusinstrumenttien jäljellä olevan elinkaaren ajalta, koska pitkän maturiteetin rahoitusinstrumentin luottoriski on korkeampi, kuin lyhyen maturiteetin instrumentin, vaikka molempien luottoluokitukset olisivatkin raportointipäivänä samat (ED B13:2013).

IFRS 9 -standardin viides informaatiovelvoite tutkielman kohdeyrityksen näkökulmasta on esitetty kuviossa 8 alla:

V Luottoriskin muutoksien seuranta ja odotettavissa olevien luottotappioiden määrän arviointi, joko instrumentin koko elinkaaren ajalta tai seuraavan 12 kuukauden ajalta.



Kuvio 8. Informaatiovelvoite V

IASB ei määritä tarkasti kuinka paljon maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (probability of default) tulisi muuttua, jotta rahoitusvaroille pitäisi arvioida odotettavissa olevat luottotappiot koko niiden elinkaaren ajalta. IASB:n mukaan yhteisöt arvioivat luottoriskiä eri tavoilla ja eri tarkkuuksilla, käyttäen erilaista informaatiota. IASB:n mukaan käsitteen tarkka määrittäminen saattaisi lisätä luottoriskien muutosten arvioinnin kustannuksia, kun yhteisöt joutuisivat muuttamaan käytäntöjään. Lisäksi tarkka määrittäminen saattaisi olla keinotekoinen ja se olisi vaikea saada heijastamaan luottoriskin hinnoittelua, jonka tulisi riippua muun muassa rahoitusinstrumentin tyypistä, maturiteetista ja alkuperäisestä luottoluokituksesta. (IASB ED BC74:2013). IASB antaa ohjeita siitä, millaista informaatiota yhteisöjen pitäisi ottaa huomioon arvioidessaan luottoriskiä, mutta yhteisöjen pitää kehittää omat menetelmät luottoriskien muutosten arvioimiseksi. Indikaattoreita luottoriskin merkittävän kasvun arvioimiseksi ovat IASB:n mukaan tekijät, kuten merkittävät muutokset ulkoisissa markkinaindikaattoreissa, kuten luottomarginaaleissa, muutos instrumentin ulkoisessa luottoluokituksessa ja ennustetut muutokset liiketoimintaympäristössä, jotka vaikuttavat lainanottajan kykyyn suoriutua velvoitteistaan, kuten korkojen kasvu (IASB ED 2013:B20).

IFRS 9:n arvonalentumismallissa pyritään siihen, että arvioinnissa käytettävä informaatio on tulevaisuuteen suuntautunutta. Standardissa kuitenkin todetaan, että arvioinnissa käytettävän informaation tulee olla saatavilla ilman kohtuuttomia kustannuksia ja vaivannäköä (IASB ED 2013:17b). Poikkeuksena yhteisön sallitaan olettaa, että luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, jos instrumentin maksut ovat erääntyneitä yli 30 päivää ja jos mitään muuta lainanottajaan

liittyvää informaatiota ei ole ilman kohtuuttomia kustannuksia ja vaivaa saatavilla (IASB ED 2013:9).

Lyhytaikaisille myyntisaamisille ja leasing saamisille IASB esittää yksinkertaistettua mallia, jossa luottotappioita arvioidaan aina koko rahoitusinstrumenttien maturiteetin ajalta. Lyhytaikaiset myyntisaamiset muodostavat suuren osan tutkielman kohdeyhteisön rahoitusvaroista, jolloin yksinkertaistettu malli helpottaa arvonalentumisten arviointia, koska yhteisön ei tarvitse arvioida, onko instrumenttien luottokelpoisuus laskenut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen.

Aiemmin yhteisöt arvioivat, onko rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvonalentumisesta objektiivista näyttöä. Uuden mallin mukaan yhteisön tulee pystyä arvioimaan, onko rahoitusinstrumentin luottoriski muuttunut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Luottoriskin muutoksen arvioinnin jälkeen yhteisön tulee lisäksi pystyä arvioimaan, joko 12 kuukauden odotettavissa olevat luottotappiot, tai instrumentin koko elinkaaren odotettavissa olevat luottotappiot.

3.2.3 Luottotappioiden määrittäminen

IAS 39 -standardissa on useita malleja arvonalentumistappion määrittämiseksi. Useiden eri mallien käyttöä on pidetty vanhan standardin heikkoutena, johon uuden standardin kehittämisessä on pyritty vastaamaan (IASB ED 2013). IFRS 9:n mukaan odotettavissa olevat luottotappiot ovat arvio rahoitusvaran kaikkien kassavirtojen vajausten nykyarvosta. IASB ei määritä yksittäistä luottotappioiden arviointimetodia, vaan menetit saattavat vaihdella riippuen rahoitusvarojen tyypeistä ja saatavilla olevasta informaatiosta. Kassavirtojen vajeus on sopimusten mukaisten kassavirtojen määrän ja odotettavissa olevien kassavirtojen erotus. (IASB ED B27:2013).

Odotettavissa olevien luottotappioiden arvioiden tulee heijastaa:

1. mahdollisten tappioiden puolueetonta ja todennäköisyyksillä painotettua määrää ja
2. rahan aika-arvoa.

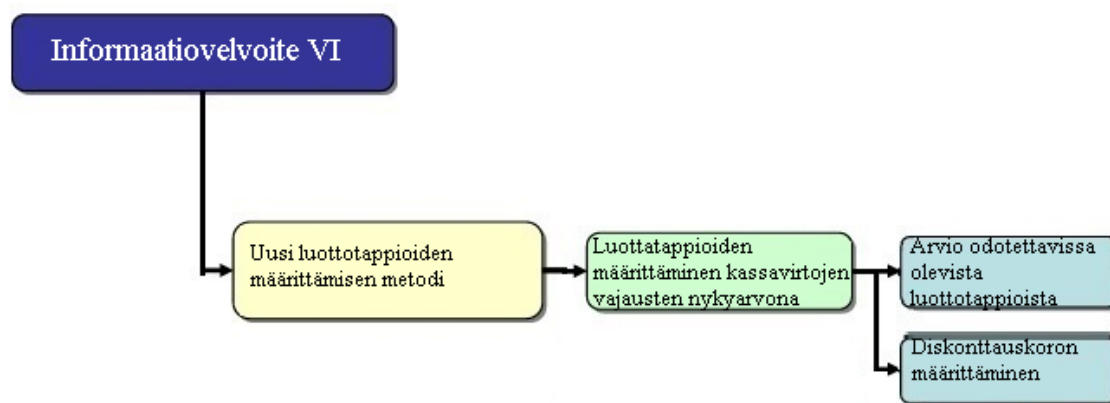
Luottotappioiden määrittämisessä ei ole tarkoituksena arvioida kaikkia mahdollisia skenaarioita. Esimerkiksi suuren rahoitusinstrumenttien ryhmän, jonka sisältämien instrumenttien riskien ominaispiirteet ovat samanlaiset, keskimääräinen luottotappio voi olla riittävä arvio tappion määrästä (IASB ED B28:2013).

Arvioitaessa luottotappioiden laskemiseksi määritettävää diskonttauskorkoa, yhteisö voi:

1. rahoitusvaran alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä, määrittää diskonttauskoroksi minkä tahansa kohtuullisen koron, joka on markkinoiden riskittömän koron ja efektiivisen koron välillä ja
2. lainasitoumusten ja takaussopimusten osalta yhteisö voi käyttää diskonttauskorkoa, joka heijastaa sen hetkistä markkinatilannetta ja kassavirroille kohdistettua riskiä mutta vain, jos riskit on otettu huomioon sopeuttamalla diskonttauskorkoa kassavirtojen sijasta (ED:2013:B29b).

IFRS 9:n mukaan yhteisö voi luottotappioita määrittäessään käyttää itse määrittämäänsä diskonttauskorkoa, joka on sallitun rajan, eli riskittömän koron ja efektiivisen koron, välillä (IASB ED B29:2013).

IFRS 9:n kuudes informaatiovelvoite, joka koskee tutkielman kohdeyhteisöä, on kuvion 9 mukainen:



Kuvio 9. VI Luottotappion määrittäminen kassavirtojen vajeusten nykyarvona

Standardimuutos koskee kohdeyhteisössä IFRS 9:n soveltamisalaan kuuluvia rahoitusvaroja. Tytär-, osakkuus-, ja yhteisyrityksiin liittyvät arvonalentumiset noudattavat IAS 36 Arvonalentumiset -standardin vaatimuksia. Ehdotettu lähestymistavan muutos vaatii yhteisöiltä enemmän harkintaa arvonalentumisiin liittyen

verrattuna IAS 39:n vaatimuksiin. Arviointi alkaa rahoitusinstrumentin luottoriskin muutoksen arvioimisesta. Yhteisön on kehitettävä kriteerit luottoriskin muutoksen arvioimiselle. Uusi standardiluonnos ei määritä metodia luottotappioiden määrittämiseksi, vaan yhteisön on lisäksi kehitettävä menetelmät odotettavissa olevien luottotappioiden arvioimiseksi. Yhteisö voi myös itse määrittää käyttämänsä diskonttauskoron. IAS 39 mukaan diskonttauskorkona käytetään pääsääntöisesti rahoitusinstrumentin alkuperäistä efektiivistä korkokantaa.

IFRS 9:n seitsemäs informaatiovelvoite liittyy arvonalentumisten liitetietovaatimuksiin:

VII Arvonalentumisiin liittyvät liitetietovaatimukset

IFRS 9:n mukaan yhteisön tulee antaa uusia liitetietoja arvonalentumisiin liittyen. Liitetiedoissa pitää esittää odotettavissa olevien luottotappioiden määrät tilinpäätöksessä ja rahoitusinstrumenttien luottoriskien muutoksien vaikutukset (IASB ED 2013:28). Yhteisön pitää käyttää harkintaa siinä, kuinka yksityiskohtaisesti se antaa liitetietoja arvonalentumisista. Liitetiedot pitää lisäksi antaa niistä syöttötiedoista, oletuksista ja arviointitekniikoista, joita yhteisö on käyttänyt arvioidessaan rahoitusvarojen 12 kuukauden ja koko elinkaaren odotettavissa olevia luottotappioita. Liitetiedot on annettava:

1. syöttötietojen perustana olevista tekijöistä, kuten luottoluokitusraporteista,
2. arviointitekniikoista, niissä tapahtuvista muutoksista ja syistä muutoksiin,
3. selvityksistä odotettavissa olevien luottotappion muutoksista ja syistä niihin,
4. valitusta diskonttauskorosta ja syistä kyseisen koron valitsemiselle (IASB ED 2013:39).

3.3 Suojauslaskenta

3.3.1 Suojauslaskennan tausta

IASB:n suojauklaskentaa koskeva standardin osa valmistui marraskuussa 2013. Suojauklaskennassa suojauklstrumentin arvon muutos kumoaa suojauklkohteena olevan erän käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset. Suojauklaskentaa soveltamalla raportoiva yhteisö voi pienentää strategiansa mukaisten transaktioiden aiheuttamaa volatilitteettia tuloslaskelmissa. IAS 39 -standardissa suojauklaskentamalleja on kolme: käyvän arvon, rahavirtojen ja ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaukl (IAS 39). IFRS 9 ei muuta edellä mainittuja suojauklaskentamalleja.

IAS 39:n mukaisessa käyvän arvon suojaukluksessa voitto tai tappio suojauklstrumentin käyvän arvon muutoksesta kirjataan tulosvaikutteisesti, ja suojattavasta riskistä johtuva suojauklkohteen voitto tai tappio kirjataan suojauklkohteen kirjanpitoarvon oikaisuksi ja tulosvaikutteisesti (IAS 39:89). Rahavirran suojaukluksessa tehokas osa suojauklstrumentin voitosta tai tappiosta on kirjattava laajan tuloslaskelman eriin ja tehoton osuus tulosvaikutteisesti. Tehokkuutta mitataan tarkastelemalla, kuinka hyvin suojauklstrumentti kumoaa suojattavasta riskistä johtuvat muutokset suojauklkohteessa. Rahavirran suojaukluksessa suojauklkohteena on tulevaisuuden rahavirta tai ennakoitu liiketoimi. (IAS 39).

3.3.2 Suojauklaskennan uudet tehokkuusvaatimukset

IAS 39 edellyttää, että suojaukl kumoaa suojattavasta riskistä johtuvat käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset erittäin tehokkaasti ja, että suojauklksen tehokkuus on mitattavissa luotettavasti. Suojauklsta tulee arvioida jatkuvasti ja sen todetaan olleen tehokas kaikkien tilikausien aikana, jolloin se on ollut määritettynä (IAS 39:88). Jatkuvassa arvioinnissa suojauklssuhteen katsotaan olevan erittäin tehokas, kun suojauklstrumentin käyvän arvon

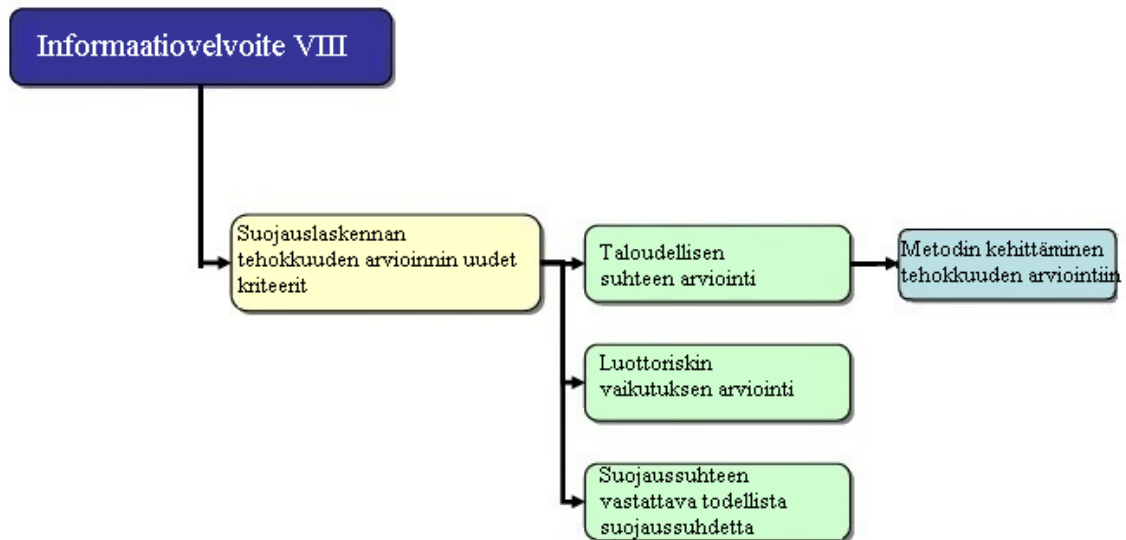
muutos kumoaa suojattavan erän käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset 80–125 prosenttisesti.

IFRS 9 ei enää anna määrällistä 80–125 prosentin tehokkuusrajaa, vaan suojaussuhteen pitää täyttää tietyt suojauksen tehokkuuden vaatimukset. Suojattavan erän ja suojausinstrumentin välillä on oltava taloudellinen riippuvuussuhde ja suojaussuhteen on vastattava todellista suojaussuhdetta. IFRS 9:n mukaan suojauslaskenta on mahdollista, kun suojaussuhde, yhteisön riskienhallinnan tavoitteet ja strategia on määritetty ja dokumentoitu aloitettaessa suojausta. Suojausinstrumentti, suojattava erä, suojattavan riskin luonne ja se, kuinka yhteisö arvioi suojaussuhteen tehokkuutta, on dokumentoitava (IFRS 9:6.4.1).

Suojaussuhteen tulee täyttää seuraavat suojauksen tehokkuuden vaatimukset:

1. Suojattavan erän ja suojausinstrumentin välillä on oltava taloudellinen suhde, joka tarkoittaa, että suojattavan erän ja instrumentin arvot yleisesti liikkuvat vastakkaisiin suuntiin saman riskin johdosta
2. Luottoriskin vaikutus ei dominoi arvonmuutoksia, jotka johtuvat taloudellisesta suhteesta. Vaikka suojattavan erän ja instrumentin välillä on taloudellinen suhde, luottoriskin muutos saattaa vaikuttaa suojaussuhteeseen merkittävästi.
3. Suojaussuhde muodostuu suojattavista eristä ja suojausinstrumenteista, joita yhteisö todellisuudessa käyttää suojaukseen. (IFRS 9:B6.4.3).

Tehokkuusarviointia tehdään aloitettaessa suojausta ja vähintään jokaisena raportointipäivänä tai merkittävän olosuhdemuutoksen tapahtuessa. Tehokkuusarviointi on tulevaisuuteen suuntautunutta ja se liittyy arvioihin suojauksen tehokkuuden odotuksista. (IFRS 9:B6.4.11). IFRS 9:n kahdeksas informaatiovelvoite kohdeyhteisön näkökulmasta on esitetty seuraavassa kuviossa 10.



Kuvio 10. Suojauslaskennan tehokkuuden arviointi uusien vaatimusten mukaan

Uusi standardi ei määritä tarkasti, miten suojaussuhteen tehokkuutta tulisi arvioida, kunhan kuviossa 10 esitetyt tehokkuuden yleiset vaatimukset täyttyvät. Arviointi voi olla kvalitatiivista tai kvantitatiivista, kunhan metodi tuo esiin suojaussuhteen relevantit ominaisuudet ja tehottomuuden lähteet. (IFRS 9:B6.4.12). Tehokkuuden arvioinnissa tarkastellaan niin sanottuja kriittisiä tekijöitä, kuten nominaalista määrää, maturiteettia ja kohde-etuutena olevaa instrumenttia. Kun suojattavan erän ja suojausinstrumentin kriittiset tekijät ovat linjassa toistensa kanssa, yhteisön voi olla mahdollista arvioida kvalitatiivisesti, että suojattavan erän ja instrumentin välillä on taloudellinen suhde. Tehokkuusarviointin menetelmät pitää edelleen dokumentoida ja mahdolliset muutokset pitää päivittää dokumentaatioon.

Jos suojaussuhde ei enää täytä IFRS 9:n tehokkuusvaatimuksia mutta riskienhallinnan tavoitteet suojaussuhteelle pysyvät samana, yhteisön pitää tasapainottaa suojaussuhde siten, että se kohtaa tehokkuusvaatimuksen uudelleen tai lopettaa suojauslaskennan soveltamisen (IFRS 9:6.5.5). Suojaussuhteen tasapainottaminen tarkoittaa olemassa olevien suojauskohteiden ja suojausinstrumenttien määrien sopeuttamista siten, että suojaussuhde jälleen täyttää tehokkuusvaatimukset. IAS 39 -standardi ei sisällä suojaussuhteen tasapainottamista, vaan sen mukaan yhteisön on lopetettava suojauslaskenta, jos suojaus ei enää täytä standardissa määriteltyjä soveltamisedellytyksiä (IAS 39:91b).

Suojaussuhde voidaan tasapainottaa kahdella tavalla:

1. yhteisö voi lisätä suojauskohteen painoarvoa, joko lisäämällä suojauskohteen volyyymiä tai vähentämällä suojausinstrumentin volyyymiä tai
2. yhteisö voi lisätä suojausinstrumentin painoarvoa, lisäämällä suojausinstrumentin volyyymiä tai vähentämällä suojauskohteen volyyymiä (IFRS 9:6:5:16).

Volyymien muutos ei tarkoita, että esimerkiksi suojausinstrumenttina oleva johdannainen myydään, vaan sitä, että kyseinen johdannainen ei enää ole osa suojaussuhdetta. IAS 39:n mukaan raportoiva yhteisö voi peruuttaa suojauslaskennan määrittämisen (IAS 39:91c). IFRS 9:n mukaan yhteisö voi lopettaa suojauslaskennan vain, kun suojaussuhde ei enää täytä tehokkuuden vaatimuksia, ottaen huomioon suojaussuhteen sopeuttaminen. Vapaaehtoinen soveltamisen lopettaminen ei enää ole mahdollista. (IFRS 9:B6.5.26A). Kohdeyhteisön kannalta muutos vaatii harkintaa sen osalta, milloin suojaussuhteen sopeuttaminen on tarkoituksenmukaista.

3.3.3 Suojauslaskennan liitetietovaatimukset

IFRS 7:n mukaan yhteisön pitää antaa seuraavat liitetiedot IAS 39 suojauslaskentamallien mukaan eriteltyinä:

1. kuvaus suojauksesta,
2. kuvaus suojausinstrumenteista ja niiden käyvistä arvoista raportointiperiodin päättyessä,
3. suojattavien riskien luonne (IFRS 7:22).

Rahavirran suojauksessa yhteisö raportoi periodit, joina rahavirtojen odotetaan realisoituvan ja vaikuttavan tulokseen, sekä laajaan tuloslaskelmaan kirjatut, ja sieltä tuloslaskelmaan kirjatut määrät. IFRS 9 -standardin tuomat muutokset lisäävät suojauslaskennan liitetietovaatimuksia. Aiempien raportointivaatimusten lisäksi yhteisön on raportoitava:

1. kuinka se määrittää suojattavan erän ja suojausinstrumentin välillä olevan suhteen tehokkuusarvioinnissa,

2. kuinka yhteisö määrittää suojaussuhteen, ja mitkä ovat suojauksen tehottomuuden lähteet,

3. kuinka suojattaviksi eriksi asetetut riskikomponentit on määritetty (IFRS 9:C11).

IFRS 9 -standardin yhdeksäs informaatiovelvoite sisältää suojauslaskennan uudet liitetietovaatimukset:

IX Suojauslaskennan laajemmat liitetietovaatimukset

Aiempien vaatimusten lisäksi IFRS 9:n mukaan yhteisön on raportoitava riskiluokittain kvantitatiivista informaatiota suojausinstrumenttien ehdoista ja, kuinka instrumentit vaikuttavat yhteisön tulevaisuuden kassavirtojen määrään, ajoitukseen ja varmuuteen. IFRS 9:n mukaan suojausinstrumenteista esitetään riskiluokittain kirjanpitoarvo, sijainti taseessa, instrumentin käyvän arvon muutos, jota käytetään tehottomuuden arvioinnissa ja instrumenttien nominaaliset määrät. Suojauskohteista tulee esittää vastaavasti tiedot suojausmallien ja suojattavien riskien mukaan eriteltyinä.

4. TULOKSET

4.1 Luokittelun ja arvostamisen muutoksien kustannukset

Tutkielman edellisessä luvussa 3 esitettiin IFRS 9:n vaatimat uudet informaatiovelvoitteet ja täsmennettiin velvoitteiden noudattamiseksi vaadittavia toimia tutkielman kohdeyhteisön näkökulmasta. Kohdeyhteisön raportoinnin vastuuhenkilöt arvioivat luvussa 2 esitetyn mallin (ks. kuvio 3 s. 29) vaiheiden mukaisesti standardimuutoksesta aiheutuvat kustannukset kohdeyhteisön näkökulmasta.

Tulokset IFRS 9:n luokittelun ja arvostamisen osalta voidaan esittää taulukon 2 mukaisesti. Kohdeyhteisön raportoinnin vastuuhenkilöiden suorittaman arvioinnin mukaan luokittelun ja arvostamisen muutoksista on yleisesti odotettavissa huomattavia kertaluonteisia ja jatkuvaluonteisia kustannuksia informaation keräämisen, analysoinnin, varmentamisen ja jakelun, sekä raporttien laatijoiden ja johtajien koulutuksen osalta. Järjestelmämuutoksien osalta luokittelun muutoksista odotetaan aiheutuvan pieniä kustannuksia kohdeyhteisössä.

Uudelleenluokiteltavien rahoitusvarojen osalta muutokset koskevat merkittävää osaa yhteisön rahoitusvaroista, kohdeyhteisön arvion mukaan noin 20 prosenttia yhteisön kaikista rahoitusvaroista. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvelkojen raportoinnin muutoksien yhteisö arvioi olevan pieniä suhteessa kaikkiin rahoitusvelkoihin. Yhteisössä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat ovat johdannaissopimuksia, jotka muodostavat alle yhden prosentin kaikista rahoitusveloista.

Kohdeyhteisössä standardimuutoksen kohteena olevien oman pääoman ehtoisten instrumenttien suhteellinen taloudellinen merkittävyys on merkittävä, noin 20 prosenttia rahoitusvaroista. Oman pääoman ehtoisten instrumenttien tapauksessa muutoksen kustannusten odotetaan olevan huomattavia informaation keräämisen ja henkilöstön kouluttamisen osalta, ja pieniä järjestelmämuutoksien osalta. Oman pääoman ehtoisten instrumenttien raportoinnin kustannuksia lisää listaamattomiin osakkeisiin tehtyjen sijoitusten käypään arvoon arvostaminen. Sijoitukset osakkeisiin eivät läpäise laajaan

tuloslaskelmaan kirjaamisen ehtoja ja, jos yhteisö ei alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä valitse laajassa tuloslaskelmassa esittämistä, raportointia vaikeuttaa havainnoitavissa olevan markkinadatan puuttuminen kyseisiltä noteeraamattomilta sijoituksilta.

Taulukko 2. Standardimuutoksen kustannusten arvioinnin tulokset luokittelun ja arvostamisen osalta

Vaadittavat toimet	Suhteellinen taloudellinen merkittävyys	Kustannusten luonne	Suorat kustannukset: erittäin merkittävä/huomattava/rajallinen/pieni/mitätön vaikutus		
			%/rahoitusvaroista	kertaluonteinen/jatkuvaluonteinen	informaation kerääminen, analysointi, varmentaminen, jakelu
Luokittelu ja arvostaminen					
Rahoitusvarojen luokittelun uusi lähestymistapa	n.20% rahoitusvaroista	kertaluonteinen	huomattava	pieni	huomattava
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvelkojen käyvän arvon muutoksen uusi kirjanpito käsittely	alle 1 % rahoitusveloista	kertaluonteinen	rajallinen	pieni	rajallinen
Oman pääoman ehtojen instrumenttien kirjanpito käsittely	n.20% rahoitusvaroista	jatkuvaluonteinen	huomattava	pieni	huomattava

4.2 Arvon alentumismallin muutoksen kustannukset

IFRS 9:n uusi lähestymistapa arvonalentumisiin koskee merkittävää osaa, noin 70 prosenttia, yhteisön rahoitusvaroista. Yhteisö arvioi arvonalentumisiin liittyvien kustannusten olevan luonteeltaan jatkuvaluonteisia ja informaation keräämisen, analysoinnin, varmentamisen ja jakelun osalta muutoksista odotetaan aiheutuvan yhteisölle huomattavia kustannuksia. Kustannuksia lisäävinä tekijöinä uudessa mallissa ovat odotettavissa olevien luottotappioiden arvioimiseksi vaadittavan tulevaisuuteen suuntautuneen informaation tuottaminen ja instrumenttien luoton laadun seuraaminen, sen määrittämiseksi arvioidaanko luottotappiot instrumentin koko elinkaaren vai seuraavan 12 kuukauden ajalta.

IFRS 9 yleisen arvonalentumismallin mukaan rahoitusinstrumenteille arvioidaan 12 kuukauden odotettavissa olevat luottotappiot tilanteessa, jossa luottoriski ei ole kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Odotettavissa olevia luottotappioita seuraavan 12 kuukauden ajalta ei yhteisön normaalin luottoriskien hallinnan yhteydessä arvioida, mikä vaatii yhteisöä muuttamaan raportointiaan, ja siten aiheuttaa yhteisölle lisäkustannuksia. Yhteisö arvioi näiden raportointikustannusten kuitenkin olevan rajallisia.

Jos rahoitusinstrumentin luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, yhteisön on raportointipäivänä arvioitava odotettavissa olevien luottotappioiden määrä koko instrumentin elinkaaren ajalta (IASB ED 2013). Muutos vaatii yhteisöä arvioimaan instrumentin luottoriskin alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä ja seuraamaan luottoriskin muutoksia, mikä lisää yhteisön raportointikustannuksia verrattuna aiempiin vaatimuksiin. Yhteisö arvioi yleisen arvonalentumismallin muutoksista syntyvän rajallisia kustannuksia informaation keräämisen, analysoinnin, varmentamisen ja jakelun kustannusten muodossa, ja henkilöstön koulutuksen ja konsultoinnin muodossa, sekä pieniä kustannuksia järjestelmämuutoksien muodossa.

Uuden standardin vaatimusten soveltamisen kustannuksia alentavat tietyt helpotukset, kuten matalan luottoriskin omaavien instrumenttien odotettavissa olevien luottotappioiden arvioiminen koko jäljellä olevan elinkaaren sijasta, aina seuraavan 12 kuukauden ajalta, sekä instrumenttien, jotka omaavat samankaltaiset riskien

ominaispiirteet, odotettavissa olevien luottotappioiden arvioiminen kollektiivisesti. Kohdeyhteisön kannalta suurin helpotus uusien vaatimusten soveltamisesta syntyy yksinkertaistetun arvonalentumismallin soveltamisesta myyntisaamisiin, jotka muodostavat suuren osan yhteisön rahoitusvaroista. Yksinkertaistetun mallin mukaan yhteisön ei tarvitse seurata instrumenttien luoton laatua ja odotettavissa olevat luottotappiot arvioidaan aina instrumentin koko jäljellä olevan elinkaaren ajalta.

Uuden arvonalentumismallin mukainen luottotappioiden määrittäminen odotettavissa olevien kassavirtojen vajeiden nykyarvona aiheuttaa yhteisölle ylimääräisiä raportointikustannuksia uuden luottotappioiden määrittämetodin kehittämisen vuoksi. Odotettavissa olevat luottotappiot on arvioitava ja niiden on heijastettava nykyisten olosuhteiden lisäksi myös ennusteita tulevista tapahtumista, mikä lisää vaadittavaa harkintaa ja ajankäyttöä raportoinnissa, ja tätä kautta raportoinnin kustannuksia. Yhteisö arvioi luottotappioiden määrittämisestä tässä muodossa aiheutuvan rajallisia kustannuksia, koska yhteisön rahoitusvarat muodostuvat suurelta osin myyntisaamisista, joiden odotettavissa olevien luottotappioiden arvioiminen on suoraviivaisempaa, kuin muiden rahoitusinstrumenttien. Uusi arvonalentumismalli tuo myös mukanaan uusia liitetietovaatimuksia, joiden aiheuttamien kustannusten määrän yhteisö arvio olevan informaation keräämisen ja henkilöstön kouluttamisen ja konsultoinnin osalta huomattavat. Taulukossa 3 alla on esitetty arvonalentumismallin muutoksista aiheutuvat kustannukset yhteisölle.

Taulukko 3. Standardimuutoksen vaikutusmatriisi arvonalentumiset

Vaadittavat toimet	Suhteellinen taloudellinen merkittävyys	Kustannusten luonne	Suorat kustannukset: erittäin merkittävä/huomattava/rajallinen/pieni/mitätön vaikutus		
	%/rahoitusvaroista		kertaluonteinen/jatkuvaluonteinen	informaation kerääminen, analysointi, varmentaminen, jakelu	järjestelmäm uutokset
Arvonalentumiset					
Tulevaisuuteen suuntautuneen informaation kerääminen odotettavissa olevien luottotappioiden arvioimiseksi	95 % rahoitusvaroista	jatkuvaluonteinen	huomattava	pieni	huomattava
Yleinen arvonalentumismalli	95 % rahoitusvaroista	jatkuvaluonteinen	rajallinen	pieni	rajallinen
Uuden mallin mukainen luottotappioiden määrittäminen	95 % rahoitusvaroista	jatkuvaluonteinen	rajallinen	pieni	rajallinen
Arvonalentumisiin liittyvät liitetietovaatimukset	95 % rahoitusvaroista	jatkuvaluonteinen	huomattava	pieni	huomattava

4.3 Suojauslaskennan muutoksien kustannukset

IFRS 9 -standardin luokittelua ja arvostamista, sekä arvonalentumisia koskevat muutokset eivät yhteisön arvion mukaan aiheuta sille merkittäviä järjestelmämuutoksista johtuvia kustannuksia. Tästä poiketen suojauslaskennan muutokset aiheuttavat yhteisölle sen arvion mukaan rajallisia kustannuksia järjestelmämuutoksista. Lisäksi yhteisön arvion mukaan kustannukset suojauslaskennan uusien liitetietovaatimusten soveltamisesta tulevat olemaan huomattavat. Yhteisön arvion mukaan suojauslaskennan

muutokset aiheuttavat huomattavia kustannuksia yhteisölle informaation keräämisen, analysoinnin, varmentamisen ja jakelun osalta. Suojauslaskennan sääntöjen monimutkaisuuden ja muutoksien laajuuden vuoksi uusi standardi aiheuttaa yhteisön arvion mukaan myös huomattavia kustannuksia raporttien laatijoiden kouluttamisen ja konsultointitarpeen vuoksi. Kustannukset suojauslaskennan muutoksista tulevat yhteisön arvion mukaan olemaan luonteeltaan jatkuvia.

Taulukossa 4 on esitetty arviot suojauslaskennasta kohdeyhteisölle syntyvistä kustannuksista.

Taulukko 4. Standardimuutoksen vaikutusmatriisi suojauslaskenta

Vaadittavat toimet	Suhteellinen taloudellinen merkittävyys	Kustannusten luonne	Suorat kustannukset: erittäin merkittävä/huomattava/rajallinen/pieni/mitätön vaikutus		
			%/rahoitusvaroista	kertaluonteinen/jatkuvaluonteinen	informaation kerääminen, analysointi, varmentaminen, jakelu
Suojauslaskenta					
Suojauksen tehokkuuden arviointi	4 % rahoitusvaroista	jatkuvaluonteinen	rajallinen	rajallinen	rajallinen
Suojauslaskennan liitetietovaatimukset	4 % rahoitusvaroista	jatkuvaluonteinen	huomattava	rajallinen	huomattava

Suojauslaskennan muutosten kustannukset kohdentuvat yhteisön arvion mukaan kaikkiin kustannusten arvioimisen ryhmiin. Muutokset, kuten suojauslaskennan tehokkuuden uudet arvioinnin kriteerit, ovat suunniteltuja yksinkertaistamaan jo olemassa olevia raportointivaatimuksia. Aikaisempien selvärajaisten sääntöjen muuttaminen periaateperusteisiksi, erityisesti suojauksen tehokkuuden arvioinnissa, lisää kuitenkin yhteisöltä vaadittavaa harkintaa. Yhteisöjen pitää uusien vaatimusten mukaan kehittää uudet tehokkuuden arvioinnin metodit, jotka ovat linjassa uusien kriteerien kanssa. Yhteisön mukaan lisäpanostuksia raportointihenkilöstön kouluttamiseen vaatii myös muutos suojaussuhteen pakollisesta tasapainottamisesta siinä tapauksessa, että suojaussuhde ei enää täytä suojauksen tehokkuuden vaatimuksia.

IAS 39 -standardin mukaan yhteisö voi vapaaehtoisesti lopettaa suojauslaskennan soveltamisen mutta IFRS 9:n mukaan soveltamisen lopettaminen on mahdollista vain ottaen huomioon suojaussuhteen tasapainottaminen.

Suojauslaskennan yksityiskohtaisemmat liitetietovaatimukset aiheuttavat yhteisön mukaan lisäkustannuksia aiempiin vaatimuksiin nähden. Erityisesti laajemman kvantitatiivisen informaation esittäminen riskiluokittain suojausinstrumenteista nähdään yhteisössä raportoinnin lisäkustannuksena.

5. POHDINTA

5.1 Standardimuutoksen kustannuksiin vaikuttaminen

Tutkielmassa selvitettiin IFRS 9 -standardimuutoksesta kohdeyhteisön näkökulmasta aiheutuvat kustannukset soveltaen tutkielmassa kehitettyä kustannuksien arviointimallia, ja selvitettiin informaatiovelvoitteista johtuvien hallinnollisten rasitusten suhteellinen merkittävyys, kustannusten luonne ja niiden määrä kvalitatiivisesti asteikolla erittäin merkittävistä kustannuksista mitättömiin kustannuksiin. Yhteenvedona IFRS 9 standardimuutoksen kustannukset ovat kokonaisuudessaan kohdeyhteisön kannalta kertaluonteisten ja jatkuvien kustannusten osalta rajalliset. Muutoksien suhteellinen merkittävyys, eli muutoksen kohteena olevien rahoitusvarojen tai -velkojen määrä suhteessa yhteisön kaikkiin rahoitusvaroihin tai -velkoihin, vaihteli eri informaatiovelvoitteiden välillä merkittävästi siten, että joidenkin muutoksien, kuten oman pääoman ehtoisten instrumenttien kohdalla, standardi koski alle 4 prosenttia yhteisön rahoitusvaroista, kun taas rahoitusvarojen luokittelun muutos koski erittäin merkittävää osaa, noin 20 prosenttia, rahoitusvaroista.

IFRS 9 -standardin kohdalla muutoksesta aiheutuu rajallisia kustannuksia tutkielman kohdeyhteisölle mutta sellaisten yhteisöjen, joiden taseessa on paljon erityyppisiä rahoitusvaroja ja -velkoja, kohdalla kustannukset ovat todennäköisesti suuremmat. IASB esittää IFRS 10 ja 12 -standardien vaikutusanalyysien yhteydessä aiemmin esitetyn kuvion 1 (ks. s. 17) mukaisesti, että aiheutuvien kustannusten taso riippuu siitä, kuinka monimutkaiset suhteet raportoivilla yhteisöillä on toistensa kanssa. Tutkielman tuloksena saatiin arvio IFRS 9 -standardimuutoksen aiheuttamista kustannuksista kohdeyhteisössä mutta tutkielman arviointi ei ota kantaa standardimuutoksen hyötyihin, joita vastaan kustannuksia vaikutusarviointia tehtäessä verrataan.

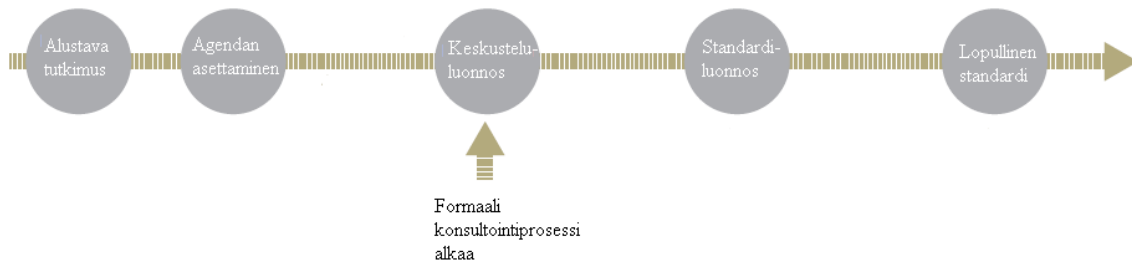
Standardiluonnoksien yhteydessä IASB pyytää sidosryhmiään arvioimaan ehdottamansa standardimuutoksen hyötyjä ja kustannuksia. Raportoivien yhteisöjen näkökulmasta voi olla vaikea arvioida mitä hyötyjä yhteisö muutoksesta saavuttaa, varsinkin kun IASB tarkastelee hyötyjä sijoittajien ja lainanantajien näkökulmasta. Standardiluonnosvaiheessa voidaan kuitenkin vaikuttaa eniten muutoksen kustannuksiin,

koska tällöin tehdään päätökset raportoinnin yksityiskohdista. Tilanteessa jossa IASB on valinnut rahoitusinstrumenttien arvostamisen lähestymistavakseen käyvän arvon arvostamisen, koska ajattelee sen tuottavan relevanteinta informaatiota sijoittajille, IASB voi vaatia, että kaikki rahoitusinstrumentit arvostetaan käypään arvoon. Vaihtoehtoisesti IASB voi valita mallin, jossa tietyin edellytyksin joitakin rahoitusinstrumentteja ei vaadita arvostettavan käypään arvoon, koska käyvän arvon arvostaminen on instrumentin luonteen vuoksi epäluotettavasti toteutettavissa. Arvion kustannuksista tulisi kustannusrajoitteen voimassa ollessa, olla yksi tärkeimmistä arvioista.

5.2 Sidosryhmien konsultoinnin laajentaminen

Tutkielman tulosten arvioinnissa on erityisesti huomioitava, että saadut tulokset ovat sovellettavissa ainoastaan kohdeyritykseen. IASB puolestaan hankkii tietoja muutoksien kustannuksista konsultointiprosessinsa avulla, mutta prosessin tulokset eivät ole yleistettävissä, koska raportoivien yhteisöjen osallistuminen konsultointiin on vähäistä (ks. Larson 2007). IASB:llä ei ole valtaa pakottaa yrityksiä tai sijoittajia osallistumaan formaaliin arviointiprosessiin. Se voi kuitenkin siirtää formaalin arviointiprosessinsa aloittamisen alustavan tutkimuksen ja agenda asettamisen yhteyteen, ja tällä tavalla tarjota informaation käyttäjille mahdollisuus vaikuttaa raportoinnin ongelmien ratkaisuun aikaisemmassa vaiheessa. Tässä tapauksessa oletettaisiin, että mahdollisuus vaikuttaa standardinasettamiseen aikaisemmassa vaiheessa kannustaisi raportoivia yhteisöjä osallistumaan laajemmin konsultointiprosesseihin.

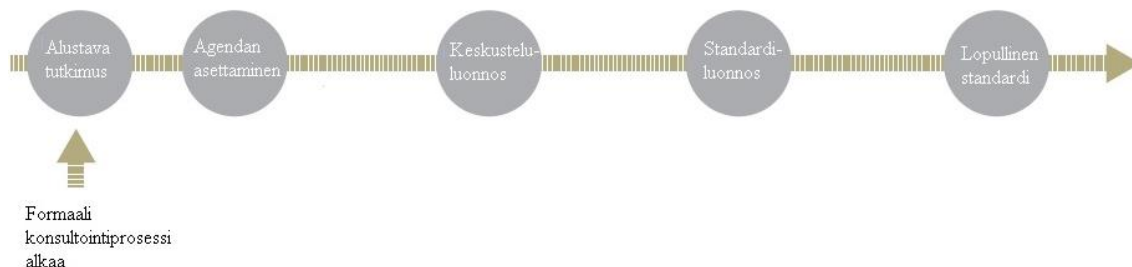
Tällä hetkellä IASB julkaisee standardimuutoksen vaikutusanalyysin tulokset standardiluonnoksien osina. Jokaisessa IASB:n vaikutusanalyysissä muutoksen hyödyt luonnollisesti ylittävät sen kustannukset, jolloin standardi etenee sen asettamisessa seuraavaan vaiheeseen. IASB:n nykyinen prosessi on esitetty kuviossa 12 alla.



Kuvio 12. IASB:n standardinasettamisprosessin vaiheet (IFRS -säätiön WWW-sivusto).

Ensimmäinen sidosryhmien formaali konsultointi suoritetaan prosessin keskusteluluonnoksen julkaisemisen yhteydessä. Keskusteluluonnos kuvaa uuden standardin pääperiaatteet. Keskusteluluonnoksen julkaiseminen on arviointiprosessin vapaaehtoinen vaihe, jolloin joidenkin standardimuutoksien kohdalla ensimmäinen formaali julkinen sidosryhmien konsultointi tehdään standardiluonnoksen julkaisemisen yhteydessä.

Sidosryhmien konsultoinnin aikaistamiseksi IASB voi aloittaa julkisen konsultointiprosessinsa jo standardimuutoksen alustavan tutkimusvaiheen yhteydessä alla olevan kuvion 13 mukaisesti.



Kuvio 13. Ehdotus IASB:n standardinasettamisprosessin formaalin konsultoinnin ajoitukselle

Sen sijaan että IASB pyytää raportoivaa yhteisöä arvioimaan ehdotetun standardimuutoksen käyttöönoton vaikutuksia, se voi pyytää raportoivaa yhteisöä osallistumaan nykyisten raportointivaatimusten ongelmien tunnistamiseen ja ongelmien ratkaisemiseksi mahdollisten vaihtoehtojen kehittämiseen. Lisäksi vaadittaisiin, että raportoivat yhteisöt nykyisten standardien kritisoinnin sijasta, osallistuisivat aktiivisemmin uusien standardien kehittämiseen.

5.3 Kustannusten arviointimallin toimivuus

Tutkielman tuloksena saatiin kohdeyrityksen arvio yhden merkittävän IFRS -standardimuutoksen, IFRS 9:n, aiheuttamista kustannuksista, jotka liittyvät taloudelliseen raportointiin, yhteisön järjestelmämuutoksiin ja henkilöstön koulutukseen. Kohdeyrityksen raportoinnista vastaavat henkilöt tutustuivat tarkasti uusiin vaatimuksiin ja arvioivat sen jälkeen vaatimusten toimeenpanemisesta aiheutuvien kustannusten määrää kvalitatiivisesti. Jotta arvioinnin tuloksilla olisi vaikutusta IASB:n standardinasettamisprosessissa, arviointi tulisi suorittaa aikaisemmassa vaiheessa, mikä myös vaatisi sidosryhmien laajempaa osallistumista standardinasettamisprosessiin aikaisemmassa vaiheessa. Tutkielman tulokset ovat liitettävissä vain tutkielman kohdeyritykseen mutta tutkielman mukaisen arvioinnin liittäminen IASB:n formaaliin konsultointiprosessiin tuottaisi mahdollisesti laajemman kuvan standardimuutoksesta raportoiville yhteisöille aiheutuvista kustannuksista.

Toisaalta, koska taloudellisen raportoinnin sääntelyn hyödyt ja kustannukset ovat luonteensa vuoksi vaikeasti kvantifioitavissa, voidaan pohtia miten formaali kustannusten ja hyötyjen analysointi parantaa raportoinnin sääntelyä? Yhtenä mahdollisuutena on luopua käsitteellisen viitekehyksen kustannusrajoitteen soveltamisesta ja keskittyä arvioimaan, onko viitekehyksen (IASB 2010) termin informaatiosta hyötyä päätöksenteossa. Kustannusrajoitteen säilyttämistä puoltaa kuitenkin IFRS -sääntelyn määrän räjähdysmäinen kasvu viime vuosikymmenen aikana. Kustannusrajoite ei ole estänyt sääntelyn määrän kasvua, mutta kuten Hahn ja Tetlock (79, 2008) arvioivat, pelkän arviointiprosessin olemassaolo on saattanut ehkäistä taloudellisesti heikkojen säännösten asettamista.

Tutkielman kohdeyrityksen näkökulmasta tutkielman standardimuutoksen kustannusten arvioinnin malli on sovellettavissa muutoksen kustannusten arviointiin mutta yhteisön näkökulmasta resurssien käyttäminen taloudellisen raportoinnin sääntelyyn vaikuttamiseen ei ole ensisijaista. Tutkielman kohdeyhteisön näkökulmasta raportoinnin sääntelyn yksinkertaistaminen ja raportointimahdollisuuksien laajentaminen, esimerkkinä IFRS 9 -standardin suojauslaskentasäännöt, ovat toivottuja muutoksia.

6. LOPUKSI

Tutkielmassa esitettiin malli standardimuutoksen merkityksellisten kustannusten arvioimiseksi ja sovellettiin sitä kohdeyrityksen taloudelliseen raportointiin. Standardimuutoksen kustannusten arvioiminen uusien informaatiovelvoitteiden pohjalta aiemmin esitellyllä tavalla tuottaa yksityiskohtaisempaa informaatiota muutoksen kustannuksista kuin IASB:n nykyinen arviointiprosessi. Arvioinnin yhdistäminen standardimuutoksen formaaliin konsultointiprosessiin antaisi mahdollisesti laajemman kuvan raportoiville yhteisöille syntyvistä kustannuksista. Arvioinnin yhdistäminen konsultointiprosessiin olisi lisäksi halvempi tapa arvioida standardimuutoksen aiheuttamia kustannuksia raportoiville yhteisöille kuin erillisen kyselytutkimuksen suorittaminen. Toisaalta konsultointiprosessin ongelmat ovat samat kyselytutkimuksen kanssa, muun muassa konsultointiin osallistuvien yhteisöjen määrän ja epäluotettavien arvioiden suhteen.

Raportoivat yhteisöt esittävät usein huolensa raportoinnin muutoksista syntyvistä kustannuksista (FASB Special Report 1991) ja IASB:n mukaisen taloudellisen raportoinnin sijoittajien näkökulman kannalta (IASB käsitteellinen viitekehys) näiden kustannusten huomioiminen tarkemmin vaikutusanalyysinä tehtäessä on tärkeää, koska sijoittajat lopulta kantavat yritysten raportointikustannukset alentuneina tuottoina. Lisäksi IASB:n vaikutusanalyysien hyötyjen ja kustannusten arvioinnin osalta on tärkeää erottaa tarkemmin mille taholle IASB arvioi hyötyjen ja kustannusten realisoituvan. IASB esittää IFRS 10 -standardin vaikutusanalyysissä standardimuutoksen hyötyinä lisääntyneet liitetietovaatimukset, jotka auttavat informaation käyttäjiä analysoimaan informaatiota paremmin. Toisaalta lisääntyneet liitetietovaatimukset esitetään samassa vaikutusanalyysissä muutoksesta aiheutuvana kustannuksena.

Kustannukset ja hyödyt ovat usein toistensa peilikuvia ja yksi tärkeimmistä hyötyjen luokista ovat kustannussäästöt, sillä monet säädökset pyrkivät yksinkertaistamaan lainsäädäntöä ja vähentämään sääntelyn kustannuksia (Renda et al. 2013). Standardinasettajien tulisi huomioida standardien kehittämisvaiheessa, että toistuvat standardimuutokset itsessään aiheuttavat raportoiville yhteisöille kustannuksia, vaikka muutoksen tavoitteena olisikin yksinkertaistaa raportointia. Siksi standardinasettajien

pitäisi kehittää standardien arviointiprosessejaan, jotta yhteisöjen ei tarvitse kuluttaa resurssejaan toistuvasti muuttuvien raportointivaatimusten noudattamiseen. Standardinasettamisprosessin kehittäminen ei ole ainoastaan IASB velvoite, vaan raportoitvien yhteisöjen tulisi ottaa aktiivisemmin osaa konsultointiprosessiin. Jorissenin et al. (2012) mukaan standardinasettamisprosessiin osallistuvat yritykset ottavat osaa standardinasettamisprosessiin myöhäisemmässä vaiheessa kuin muut sidosryhmät, jotka reagoivat muutoksiin aiemmin. Lisäksi IASB:n konsultointiprosessiin osallistuvat yritykset ovat Jorissenin et al. (2012) mukaan isompia ja kannattavampia kuin yritykset, jotka eivät osallistu. Jatkon kannalta IASB:n ja sen sidosryhmien etuna on pyrkiä laajentamaan konsultointiin osallistuvien sidosryhmien määrää. IASB:n näkökulmasta yksi huomioitava tekijä on standardinasettamisprosessin ja konsultointiprosessin tunnetuksi tekeminen raportoitvien yhteisöjen keskuudessa.

LÄHDELUETTELO

Abela, M. ja Mora, A. 2012. Understanding the Consequences of Accounting Standards in Europe: The Role of EFRAG. *Accounting in Europe* 9 (2) 147–170.

Ackerman, F. & Heinzerling, L. 2004. *Priceless: On Knowing the Price of Everything and the Value of Nothing*. The New Press, New York.

Barth, M. 2006. Research, Standard Setting, and Global Financial Reporting. *Foundations and Trends in Accounting* 1 (2), 71–165.

Barth, M., Landsman, W., Lang, M. 2008. International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research* 46 (3), 467–498.

Bertomeu, J. ja Cheynel, E. 2013. Toward a Positive Theory of Disclosure Regulation: In Search of Institutional Foundation. *The Accounting Review* 88 (3), 789–824.

Bischof, J., Bruggeman, U. & Daske, H. 2010. Relaxation of Fair Value Rules in Times of Crisis: An Analysis of Economic Benefits and Cost of the Amendment to IAS 39. Working Paper.

Boardman, A., Greenberg, D., Vining, A. ja Weimer, D. 2007. *Cost-Benefit Analysis*. Prentice Hall London.

Bolton, L. 2005. IAS 2005 special reports. *Accountancy* 133 (1325).

Cochrane, J. 2014. *Cost-Benefit Analysis as a Framework for Financial Regulation*. University of Chicago, Booth School of Business, National Bureau of Economic Research.

Croley, S. 1998. Theories of Regulation: Incorporating the Administrative Process. *Columbia Law Review* 98, 1–168.

Dal Bo, E. 2006. Regulatory Capture: A Review. *Oxford Review of Economic Policy* 22 (2).

Daske, H. 2006. Economic Benefits of Adopting IFRS or US-GAAP - Have the Expected Cost of Equity Capital Really Decreased? *Journal of Business Finance and Accounting* 33 (3–4), 329–373.

Deegan, C. ja Unerman, J. 2011. *Financial Accounting Theory*. McGraw-Hill London.

Dewing, I. & Russell, P. 2004. Accounting, Auditing and Corporate Governance of European Listed Countries: EU Policy Developments Before and After Enron. *Journal of Common Market Studies* 42 (2), 289–319.

Durocher, S., Fortin, A., Cote, L. 2007. Users' participation in the accounting standard-setting process: a theory-building study. *Accounting, Organizations and Society* 32, 29–59.

Financial Accounting Standards Board 1991. *Special Report: Benefits, Costs and Consequences of Financial Accounting Standards*.

Glaum, M. & Klöcker, A. 2011. When the tail wags the dog: hedge accounting and its influence on financial hedging. *Accounting and Business Research*.

Gonedes, N. & Dopuch, N. 1974. Capital market equilibrium, information production, and selecting accounting techniques: Theoretical framework and review of empirical work. *Journal of Accounting Research* 12, 48–129.

Hahn, R. ja Tetlock, P. 2008. Has Economic Analysis Improved Regulatory Decisions? *Journal of Economic Perspectives* 22 (1) 67–84.

Hail, L., Leuz, C. & Wysocki, P. 2010. Global Accounting Convergence and the Potential Adoption of IFRS by the U.S. Part I: Conceptual Underpinnings and Economic Analysis. *Accounting Horizons* 24 (3) 355-394.

Harlan, E. & Hsu, K. 2013. Financial Instrument Credit Impairment Models - A Rift in the Convergence of IASB and FASB Accounting Standards. *Academy of Accounting & Financial Studies Journal* 17(1) 119–126.

Harrington, W., Heinzerling, L., Morgenstern, R. 2009. *Reforming Regulatory Impact Analysis*. Resources for the Future Press, Washington D.C.

Hepp, G. & McRae, T. 1982. Accounting Standards Overload: Relief is needed. *Journal of Accountancy* Toukokuu 153 (5) 52–62.

Ijiri, Y. 1975. *Theory of Accounting Measurement*. American Accounting Association.

Jorissen, A., Lybaert, N., Orens, R. ja van der Tas, L. 2013. A geographic analysis of constituents' formal participation in the process of international accounting standard setting: Do we have a level playing field? *Journal of Accountancy and Public Policy* 32, 237–270.

Kalt, J. ja Zupan, M. 1984. Capture and Ideology in the Economic Theory of Politics. *The American Economic Review* 74 (3), 279–300.

Kasanen, E., Lukka, K., & Siitonen, A. 1991. Konstruktiivinen tutkimusote liiketaloustieteessä. *Liiketaloudellinen aikakauskirja*, 3, 301–329.

Katsikas, D. 2011. Global regulation and institutional change in European governance. *West European Politics*, 34 (4), 819–837.

- Knutson, D., Wichmann Jr, H. 1985. The Accounting Standards Overload Problem for American Small Businesses. *Journal of Business Finance & Accounting* 3, 387–397.
- Kothari, S., Ramanna, K. ja Skinner, D. 2009. What should GAAP look like? A survey and economic analysis. Working Paper, Harvard Business School, Boston, MA.
- Larson, R. 2007. Constituent Participation and the IASB's International Financial Reporting Interpretations Committee. *Accounting in Europe* 4.
- Levine, M. 2007. Regulation, the Market and Interest Group Cohesion: Why Airlines were not Reregulated. *Creating Competitive Markets: The Politics of Regulatory Reform*, chapter 10. Brookings Institution Press, Washington D.C.
- Li, S. 2010. Does Mandatory Adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union Reduce the Cost of Equity Capital? *The Accounting Review* 85 (2), 607–636.
- Morunga, M. & Bradbury, M. 2012. The Impact of IFRS on annual report length. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 6 (5), 47–62.
- Moussa, B. 2010. On the International Convergence of Accounting Standards. *International Journal of Business and Management* 5 (4).
- Neilimo, K. & Näsi, J. 1980. Nomoteettinen tutkimusote ja suomalaisen yrityksen taloustiede: Tutkimus positivismin soveltamisesta. Tampereen yliopiston julkaisuja, A 2:12. Tampere.
- Pacter, P. 2013. What have IASB and FASB Convergence Efforts Achieved? *Journal of Accountancy* Helmikuu 1, 2013.
- Peltzman, S. 1976. Toward a More General Theory of Regulation. *Journal of Law and Economics* 19 (2), 211–240.
- Peltzman, S. 1976. Toward A More General Theory of Regulation. *Journal of Law and Economics* 19, 211–240.
- Renda, A., Schrefler, L., Luchetta, G. ja Zavatta, R. 2013. Assessing the Costs and Benefits of Regulation: Study for the European Commission.
- Riahi-Belkaoui, A. 2004. *Accounting Theory*. Cengage Learning EMEA.
- Robinson, R. 1993. Economic Evaluation and Health Care. *British Medical Journal* 11.
- Roudometof, V. 2005. Transnationalism, cosmopolitanism and glocalization. *Current Sociology*, 53 (1), 113–135.
- Sagoff, M. 2009. Regulatory Review and Cost-Benefit Analysis. *Philosophy & Public Policy Quarterly* 29 (3–4).
- Schaub, A. 2005. The use of International Accounting Standards in the European Union. *Northwestern Journal of International Law and Business* 25, 608–629.

- Shapiro, S. & Morrall III, J. 2012. The triumph of regulatory politics: Benefit-cost analysis and political salience. *Regulation & Governance* 6 (2), 189–206.
- Schipper, K. 2010. How can we measure the costs and benefits of changes in financial reporting standards? *Accounting and Business Research* 40 (3), 309–327.
- Seidler, L. 1981. Technical Issues in International Accounting. *Multinational Accounting: A Research Framework for the Eighties*.
- Stigler, G. 1971. The Theory of Economic Regulation. *Journal of Economics and Management Science* 2, 3–21.
- Suchman, M. 1995. Managing legitimacy: Strategic and Institutional approaches. *Academy of Management Review*, 20 (3), 571–610.
- Sunder, S. 2002. Regulatory competition among accounting standards within and across international boundaries. *Journal of Accounting and Public Policy* 21, 219–234.
- Thompson, J. 1983. Accounting Standards Overload: some recommendations. *Journal of Accountancy*. Heinäkuu 156 (1) 106–112.
- Verrecchia, R. 1983. Discretionary Disclosure. *Journal of Accounting and Economics* 5 179–194.
- Walker, R. & Robinson, P. 1993. A critical assessment of the literature on political activity and accounting regulation. *Research in Accounting Regulation*, 7, 3–40.
- Walton, P. 2004. IAS 39: Where different accounting models collide. *Accounting in Europe*, 1.
- Watts, R. ja Zimmerman, J. 1978. Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards. *The Accounting Review*.
- Weetman, P. Davie, E., Collins, W. 1996. Lobbying on accounting issues: preparer/user imbalance in the case of operating and financial review. *Accounting, Auditing and Accountability Journal* 9 (1), 59–76.
- Weirich, T., Avery C., ja Anderson, H. 1971. International Accounting: Varying Definitions. *International Journal of Accounting Education and Research* 79–87.
- Whitehead, C. 2012. The Goldilocks Approach: Financial Risk and Staged Regulation. *Cornell Law Review* 97 (5), 1267–1308.
- Wilson, J. 1969. The Need for Standardization of International Accounting. *Touche Ross Tempo*.
- Zeff, S. 2002. Political lobbying on proposed standards: a challenge to the IASB. *Accounting Horizons*, 16 (1), 43–54.

Sähköiset lähteet

EFRAG 2012. Considering the Effects of Accounting Standards Position Paper. WWW-sivusto: <<http://www.efrag.org/Front/p217-2-272/Proactive---Considering-the-Effects-of-Accounting-Standards.aspx>> 5.11.2013

EFRAG 2012. Effects Study IFRS 10. WWW-sivusto: <http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/ias/effect-study-IFRS10_11_12_IAS27_en.pdf> 1.5.2014

Euronext WWW-sivusto: <<https://www.euronext.com/>> 1.5.2014

Euroopan komissio WWW-sivusto <http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/legal_framework/ias_regulation/index_en.htm> 16.2.2014

Euroopan komissio 2009. Impact Assessment Guidelines. WWW-sivusto: <http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/commission_guidelines/docs/iag_2009_en.pdf> 1.5.2014

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus EY N:o 1606/2002. WWW-sivusto: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/;jsessionid=qGyJThzDptqc1lHyrltHvd2lLgrgYppJTgQvbjh3FG6DSLnF7whJ!-1237459123?uri=CELEX:32002R1606>> 1.5.2014

FASB Käsitteellinen Viitekehys 2006. WWW-sivusto: <http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobnocache=true&blobwhere=1175818764152&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername2=Content-Length&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue2=418823&blobheadervalue1=filename%3Dpv_conceptual_framework.pdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs> 1.5.2014

FASB Rules of Procedure 2011. WWW-sivusto: <<http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobwhere=1175822153159&blobheader=application%2Fpdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs>> 1.5.2014

FASB Special Report, Benefits, Costs and Consequences of Financial Accounting Standards. 1991. WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/IASB/Archive/Conceptual-Framework/Previous%20Work/CF-0512b02-app2.pdf>> 1.5.2014

IASB Agenda setting. IFRS-säätiö WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/How-we-develop-standards/Pages/Setting-the-agenda.aspx>> 1.5.2014

IASB Due Process Handbook 2013. IFRS-säätiö WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/DPOC/Documents/2013/Due-Process-Handbook-February-2013.pdf>> 1.5.2014

IASB Effect Analysis IFRS 10 Consolidated Financial Statements and IFRS 12 Disclosure of Interest in Other Entities 2013. WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Consolidation/Consolidation/Consolidation/Effect-Analysis-IFRS%2010-and-IFRS-12-Updated-July-2013.pdf>> 1.5.2014

IASB 2012. Exposure Draft: Classification and Measurement: Limited Amendments to IFRS 9. WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognition/Limited-modifications-to-IFRS-9/Exposure-Draft-and-comment-letters-Nov-2012/Pages/ED-and-CL-November-2012.aspx>> 1.5.2014

IASB 2013. Exposure Draft: Financial Instruments: Expected Credit Losses. WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognition/Impairment/Exposure-Draft-March-2013/Comment-letters/Documents/ED-Financial-Instruments-Expected-Credit-Losses-March-2013.pdf>> 1.5.2014

IASB 2013. International Financial Reporting Standard, IFRS 9 Financial Instruments (Hedge Accounting and amendments to IFRS 9, IFRS 7 and IAS 39. WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognition/Phase-III-Hedge-accounting/Pages/Phase-III-Hedge-accounting.aspx>> 1.5.2014

IASB 2013. International Financial Reporting Standard 9 Financial Instruments. IASB WWW-sivusto <<http://www.ifrs.org/>> 10.2.2013

IASB käsitteellinen viitekehys 2010. IFRS-säätiö WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx>> 1.5.2014

IFRS-säätiö WWW-sivusto: <http://www.ifrs.org/Pages/default.aspx> 1.5.2014

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336. Finlex WWW-sivusto: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336> 1.5.2014

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339 Finlex WWW-sivusto: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971339?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kirjanpitoasetus>. 1.5.2014

OECD 2004. Regulatory Impact Analysis. WWW-sivusto: <<http://www.oecd.org/regreform/regulatory-policy/ria.htm>> 1.5.2014

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624. Finlex WWW-sivusto: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=osakeyhti%C3%B6laki>. 1.5.2014

Securities and Exchange Commission 2012. Report to the Trustees of the IFRS Foundation. WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Global-convergence/Convergence-with-US->

GAAP/Documents/Analysis-of-SEC-Final-Staff-Report.pdf/Convergence-with-US-GAAP/Documents/Analysis-of-SEC-Final-Staff-Report.pdf> 13.2.2014

Tarca, A. 2012. Case For Global Accounting Standards Arguments and Evidence. IFRS-säätiö WWW-sivusto: <<http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Documents/Case-for-Global-Accounting-Standards-Arguments-and-Evidence.pdf>> 24.2.2014

Treasury Board of Canada 2007. Canadian Cost-Benefit Analysis Guide: Regulatory Proposals. WWW-sivusto: <<https://www.tbs-sct.gc.ca/rtrap-parfa/analys/analys-eng.pdf>> 1.5.2014

US Office of Management and Budget 2003. Circular A-4. WWW-sivusto: <http://www.whitehouse.gov/omb/circulars_a004_a-4> 1.5.2014